

Generative AI and the Transformation of Literary Translation: A Qualitative Inquiry into the Perspectives of Literature Students

Asghar Moulavinafchi ✉ 0000-0002-7495-2333

Department of English Language and Literature, Faculty of Literature and Humanities, Hakim Sabzevari University, Sabzevar, Iran.
Email: a.moulavi@hsu.ir

Masoud Madahiian ** 0009-0001-9086-1589

Department of English Language Teaching, Faculty of Literature and Humanities, University of Isfahan, Isfahan, Iran.
Email: masoud.madahiian@gmail.com

Sayyede Maryam Hosseini *** 0000-0002-3476-1508

Department of English Language and Literature, Faculty of Literature and Humanities, University of Zanjan, Zanjan, Iran.
Email: mshosseini891@gmail.com

ABSTRACT

The applications of ChatGPT in the field of education have attracted widespread attention from researchers; however, scholarly investigations in the area of translation—particularly literary translation—are considerably limited. The present study explores the attitudes of English literature students toward generative artificial intelligence (GenAI), especially ChatGPT, in the context of literary translation. This research was conducted with the participation of 22 undergraduate students majoring in English literature at Hakim Sabzevari University. Qualitative methods, including semi-structured interviews and narrative frameworks, were employed to collect data and analyze participants' experiences over a twelve-week instructional period. During this interval, students utilized ChatGPT to translate a variety of literary texts, such as poetry, short stories, and excerpts from novels. The findings revealed both positive and negative aspects of using artificial intelligence in the translation process. Students praised ChatGPT for its speed, accessibility, and its role in enhancing creativity, expanding vocabulary, and facilitating the learning process. Nevertheless, limitations such as the inability to grasp cultural subtleties, emotional depth, and stylistic complexities—particularly in poetic texts—became tangibly apparent. Furthermore, concerns were raised regarding overreliance on artificial intelligence tools, ethical issues such as plagiarism, and the incapacity of this technology to replace human insight. Despite these challenges, most students evaluated ChatGPT as a supplementary tool rather than a substitute for human translators. This study underscores the necessity of developing educational strategies that prepare students for critical engagement with artificial intelligence and establish a balance between efficiency and creativity. Future studies should focus on enhancing the capabilities of artificial intelligence in understanding cultural and emotional complexities, as well as examining methods for its integration into collaborative workflows with human translators.

ARTICLE INFO

Article history:
Received: 17 June 2025
Received in revised form:
25 August 2025
Accepted: 5 September
2025
Available online:
Summer2025

Keywords:

*ChatGPT, Generative
Artificial Intelligence
(GenAI), Literary
Translation, Literature
Students, Translation
Education.*

Moulavinafchi, A. , Madahiian, M. and Hosseini, S. M. (2025). Generative AI and the Transformation of Literary Translation: A Qualitative Inquiry into the Perspectives of Literature Students *Journal of Foreign Language Research*, 15(2), 171-193.
<http://doi.org/10.22059/jflr.2025.392118.1198>

© The Author(s).

Publisher: The University of Tehran Press.

DOI: <http://doi.org/10.22059/jflr.2025.392118.1198>

✉* Assistant Professor of English Language and Literature, Faculty of Literature and Humanities, Hakim Sabzevari University, Sabzevar, Iran.

** PhD in English Language Teaching, Faculty of Literature and Humanities, University of Isfahan, Isfahan, Iran.

*** PhD in English Language Teaching, Faculty of Literature and Humanities, University of Isfahan, Isfahan, Iran.

هوش مصنوعی مولد و تحول ترجمه ادبی: تحقیق کیفی در دیدگاه دانشجویان ادبیات

اصغر مولوی نافچی *

گروه زبان و ادبیات انگلیسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه حکیم سبزواری، سبزوار، ایران.

رایانامه: a.moulavi@hsu.ir

مسعود مداحیان **

گروه آموزش زبان انگلیسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران.

رایانامه: masoud.madahiian@gmail.com

سیده مریم حسینی ***

گروه زبان و ادبیات انگلیسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه زنجان، زنجان، ایران.

رایانامه: mshosseini891@gmail.com

چکیده

کاربردهای چت‌جی‌بی‌تی در حوزه آموزش به‌طور گسترده‌ای مورد توجه پژوهشگران قرار گرفته است، اما بررسی‌های علمی در زمینه ترجمه، به‌ویژه ترجمه متون ادبی، بسیار محدود است. مطالعه حاضر به واکاوی نگرش‌های دانشجویان ادبیات انگلیسی نسبت به هوش مصنوعی مولد، به‌ویژه چت‌جی‌بی‌تی، در زمینه ترجمه آثار ادبی می‌پردازد. این پژوهش با مشارکت ۲۲ دانشجوی مقطع کارشناسی رشته ادبیات انگلیسی دانشگاه حکیم سبزواری انجام شده و برای گردآوری داده‌ها از روش‌های کیفی، شامل مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته و چهارچوب‌های روایی، جهت تحلیل تجربیات شرکت‌کنندگان در طول یک دوره آموزشی ۱۲ هفته‌ای بهره گرفته است. در این بازه زمانی، دانشجویان با استفاده از چت‌جی‌بی‌تی به ترجمه متون ادبی متنوعی همچون شعر، داستان کوتاه و بخش‌هایی از رمان پرداختند. یافته‌های به‌دست‌آمده، ابعاد مثبت و منفی استفاده از هوش مصنوعی در فرایند ترجمه را آشکار ساخت. دانشجویان، چت‌جی‌بی‌تی را به‌دلیل سرعت، سهولت دسترسی و نقش آن در ارتقای خلاقیت، گسترش دامنه واژگان و تسهیل فرایند یادگیری مورد تحسین قرار دادند. با این حال، محدودیت‌هایی نظیر ناتوانی در درک ظرافت‌های فرهنگی، عمق احساسی و پیچیدگی‌های سبکی به‌ویژه در متون شعری، به‌طور ملموسی نمایان شد. افزون بر این، نگرانی‌هایی پیرامون وابستگی بیش از حد به ابزار هوش مصنوعی، مسائل اخلاقی نظیر سرقت ادبی و همچنین ناتوانی این فناوری در جایگزینی بینش انسانی مطرح گردید. با وجود این چالش‌ها، بیشتر دانشجویان چت‌جی‌بی‌تی را ابزاری مکمل و نه جایگزین مترجمان انسانی ارزیابی کردند. این پژوهش بر ضرورت تدوین راهبردهای آموزشی تأکید دارد که دانشجویان را برای تعامل انتقادی با هوش مصنوعی آماده ساخته و توازن میان کارآمدی و خلاقیت ایجاد کند. مطالعات آتی می‌بایست بر ارتقای توانمندی‌های هوش مصنوعی در فهم پیچیدگی‌های فرهنگی و عاطفی و همچنین بررسی شیوه‌های ادغام آن در روندهای کاری مشترک با مترجمان انسانی تمرکز نمایند.

اطلاعات مقاله

تاریخ ارسال: ۱۴۰۴/۰۳/۱۷

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۰۶/۰۳

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۶/۱۴

تاریخ انتشار: تابستان ۱۴۰۴

نوع مقاله: علمی پژوهشی

کلید واژگان:

چت‌جی‌بی‌تی، هوش مصنوعی مولد، ادبی، دانشجویان ادبیات، آموزش ترجمه.

مولوی نافچی، اصغر، مداحیان، مسعود و حسینی، سید مریم. (۱۴۰۴). هوش مصنوعی مولد و تحول ترجمه ادبی: تحقیق کیفی در دیدگاه دانشجویان ادبیات. پژوهش‌های زبان‌شناختی در زبان‌های خارجی، ۱۵ (۲)، ۱۷۱-۱۹۳.

DOI: http://doi.org/ 10.22059/jflr.2025.392118.1198

© The Author(s).

Publisher: The University of Tehran Press.

DOI: http://doi.org/ 10.22059/jflr.2025.392118.1198

* استادیار زبان و ادبیات انگلیسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه حکیم سبزواری، سبزوار، ایران.

** دکتری آموزش زبان انگلیسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران.

*** دکتری آموزش زبان انگلیسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران.

۱. مقدمه

هوش مصنوعی، به‌ویژه ابزارهایی مانند چت‌جی‌پی‌تی^۱، با سرعت و دقت چشمگیری در حال متحول ساختن صنایع گوناگون از جمله حوزه ترجمه زبان است (روچی و همکاران، ۲۰۲۳؛ یو و همکاران، ۲۰۲۵). در سال‌های اخیر، پیشرفت‌های فناوریانه در این حوزه، فرصت‌های جدیدی را برای یادگیری زبان انگلیسی به‌عنوان زبان خارجی و نیز بهبود فرآیند ترجمه فراهم آورده است. با توجه به اهمیت روزافزون این فناوری‌ها، مطالعه حاضر به واکاوی دیدگاه‌های دانشجویان رشته ادبیات درباره ظرفیت‌ها و محدودیت‌های هوش مصنوعی مولد در ترجمه ادبی می‌پردازد.

ترجمه ادبی امری فراتر از انتقال صرف واژگان و مفاهیم است و مستلزم بازآفرینی سبک، لحن، ارزش‌ها و نشانه‌های فرهنگی متن مبدأ در زبان مقصد می‌باشد (الساقر، ۲۰۲۳؛ کوجابیک، ۲۰۲۲). به دیگر سخن، مترجم ادبی باید بتواند جوهره و احساسات متن را به‌گونه‌ای منتقل کند که خواننده زبان مقصد نیز تجربه‌ای هم‌ارز با خواننده زبان مبدأ داشته باشد. این امر به‌ویژه زمانی اهمیت می‌یابد که مترجم با عناصر زیبایی‌شناختی، استعاره‌ها، طنز و ارجاعات فرهنگی روبه‌رو است، عناصری که انتقال دقیق و مؤثر آن‌ها اغلب نیازمند بینش انسانی و شهود ادبی است (رابینسون، ۲۰۱۰؛ گائو و یین، ۲۰۲۴).

در این میان، هرچند ابزارهای هوشمند می‌توانند در تحلیل و انتقال مفاهیم زبانی نقش یاری‌رسانی داشته باشند، اما همچنان در بازتولید عناصر فرهنگی و حفظ یکپارچگی سبکی با چالش‌هایی اساسی مواجه‌اند (کورناکی و پیترزاک، ۲۰۲۴؛ چنگ و همکاران، ۲۰۲۳؛ زو و همکاران، ۲۰۲۴). پژوهش‌های پیشین نیز مؤید آن است که مدل‌های زبانی هوش مصنوعی غالباً در بازنمایی لایه‌های زیبایی‌شناختی و فرهنگی متون ادبی دچار ضعف‌اند. افزون‌بر این، ترجمه‌های تولیدشده توسط هوش مصنوعی ممکن است دچار سوگیری یا

خطا شوند، به‌ویژه در متونی با حساسیت فرهنگی بالا، که این امر ضرورت حضور و نظارت انسانی را برجسته می‌سازد (فالمپین و رنادیرکسا، ۲۰۲۴؛ ساسمیتا و مارپاونگ، ۲۰۲۵). باوجوداین محدودیت‌ها، ابزارهایی مانند چت‌جی‌پی‌تی می‌توانند به‌عنوان مکمل در فرآیند ترجمه عمل کنند. این ابزارها به مترجمان امکان می‌دهند پیش‌نویس اولیه را با سرعت بالاتر تهیه کرده و سپس با ویرایش و بازبینی انسانی کیفیت نهایی را تضمین کنند (بوکر، ۲۰۲۰). مرور مطالعات مرتبط نشان می‌دهد دانشجویان رشته ادبیات، هوش مصنوعی را بیشتر به‌عنوان تسهیل‌گر در مراحل ابتدایی ترجمه تلقی می‌کنند و بر اهمیت ویرایش و پالایش انسانی پس از تولید اولیه ترجمه تأکید دارند (بوکر، ۲۰۲۰؛ کومار، ۲۰۲۳). بااین‌حال، شکاف قابل توجهی در ادبیات پژوهش درباره دیدگاه‌های دانشجویان ادبیات نسبت به کاربست هوش مصنوعی در ترجمه ادبی مشاهده می‌شود؛ چراکه عمده مطالعات پیشین تمرکز خود را بر کارایی تکنولوژیکی این ابزارها معطوف داشته‌اند و کمتر به پیامدهای آموزشی و فرهنگی آن پرداخته‌اند (کومار، ۲۰۲۳؛ ایاز، ۲۰۲۵؛ هوانگ و همکاران، ۲۰۲۳؛ کروک و کالوژنا، ۲۰۲۵؛ یوکسیو، ۲۰۲۴).

در نهایت، باید تأکید کرد که ترجمه متون خلاقانه، از جمله آثار ادبی یا متون تبلیغاتی، غالباً به‌نوعی میانجی‌گری فرهنگی نیاز دارد تا معنا و اصالت متن حفظ شود (صابونچی، ۲۰۱۵؛ پاداش و بهجت، ۲۰۲۰۱۶). مطالعه حاضر با تمرکز بر دیدگاه‌های دانشجویان در مورد نقش و جایگاه ابزارهای هوش مصنوعی در ایجاد تعادل میان وفاداری زبانی و اصالت فرهنگی در ترجمه ادبی، در تلاش است تا به این خلأ پژوهشی پاسخ دهد و راهکارهایی برای بهبود کاربست این فناوری‌ها در ترجمه ادبی ارائه دهد.

۲. پیشینه تحقیق

مبانی نظری و زمینه تاریخی

¹¹ Falempin & Ranadireksa (2024)

¹² Sasmita & Marpaung, 2025

¹³ Bowker (2020)

¹⁴ Kumar (2023)

¹⁵ Ayyaz (2025)

¹⁶ Huang et al. (2023)

¹⁷ Kruk & Kałużna (2025)

¹⁸ Yuxiu (2024)

¹⁹ Sabounchi (2015)

²⁰ Padash & Behjat (2016)

¹ ChatGPT

² Ruoqi et al. (2023)

³ Yu et al. (2025)

⁴ Alsaqer (2023)

⁵ Kocabiyyık (2022)

⁶ Robinson (2010)

⁷ Gao & Yin (2024)

[^] Kornacki & Pietrzak (2024)

[^] Cheng et al. (2023)

^{1^} Zuo et al. (2024)

تحولات اخیر در حوزه هوش مصنوعی مولد، به‌ویژه با ظهور ترجمه ماشینی عصبی^۱ دگرگونی‌های چشمگیری در شیوه‌های ترجمه ایجاد کرده است. این فناوری، مبتنی بر یادگیری عمیق^۲ و پردازش زبان طبیعی^۳، قادر است ساختار معنایی جملات را بهتر درک کند و ترجمه‌هایی روان‌تر و دقیق‌تر ارائه دهد. قادر است ساختار معنایی جملات را با دقت بالاتری تحلیل کند و ترجمه‌هایی روان‌تر و طبیعی‌تر ارائه دهد. مدل‌هایی همچون ترنسفورمر^۴، با پردازش یکپارچه جملات، موفق شده‌اند بسیاری از محدودیت‌های ترجمه‌های مبتنی بر قواعد یا رویکرد واژه‌به‌واژه را پشت سر بگذارند و کیفیت ترجمه را بهبود بخشند (واسوانی و همکاران، ۲۰۱۷). این پیشرفت‌های فناورانه، زمینه‌ساز توسعه ابزارهای ترجمه‌ای شده‌اند که امروزه به‌طور گسترده مورد استفاده قرار می‌گیرند. با این حال، علی‌رغم پیشرفت‌های قابل توجه، چالش‌هایی اساسی در زمینه ترجمه متون ادبی و فرهنگی توسط هوش مصنوعی همچنان باقی است. مهم‌ترین این چالش‌ها، ناتوانی مدل‌های هوش مصنوعی در درک لایه‌های عمیق معنایی، استعاره‌ها، نمادها و اشارات فرهنگی است؛ عناصری که انتقال دقیق آن‌ها مستلزم شناخت بافت فرهنگی، سبک نویسنده و انتقال احساسات متن است. در این میان، نظریه‌های یادگیری ساختارگرایانه^۵، به‌ویژه چهارچوب یادگیری تجربی کلب^۶ (۲۰۱۴)، اهمیت یادگیری فعال و بازتابی را در تعامل با فناوری‌های نوین برجسته می‌سازند. بر اساس این نظریه‌ها، کاربران و دانشجویان نباید به دریافت منفعلانه ترجمه بسنده کنند، بلکه باید به شکل انتقادی و فعال با نتایج ترجمه روبه‌رو شوند، نقاط ضعف و قوت آن را شناسایی کنند و از این طریق فرایند یادگیری خود را تعمیق بخشند.

ابزارهایی مانند دیپ‌ال^۸، گوگل ترنسلیت^۹ و چت‌جی‌پی‌تی^{۱۰}، هرچند در ترجمه متون عمومی و فنی عملکرد موفقی دارند (فرهاد و همکاران، ۲۰۲۱)، اما در مواجهه با متونی که به ظرافت‌های سبکی و لحن خاص نیاز دارند، هنوز نمی‌توانند جایگزین مترجم انسانی شوند. این محدودیت به‌ویژه زمانی برجسته می‌شود که ترجمه می‌بایست ارزش‌های هنری و فرهنگی متن را نیز منتقل کند. در واکنش به این چالش،

رویکردی ترکیبی^{۱۱} در حال شکل‌گیری است که طی آن مترجمان انسانی ترجمه‌های اولیه تولیدشده توسط هوش مصنوعی را ویرایش و اصلاح می‌کنند تا کیفیت نهایی متن حفظ شود (مکن و همکاران، ۲۰۲۰). این همکاری، مزایای سرعت و دقت ماشین را با حساسیت و درک انسانی ادغام می‌کند و نتیجه‌ای مطلوب‌تر به دست می‌دهد.

با وجود پیشرفت‌های چشمگیر، اغلب پژوهش‌های علمی در حوزه کاربرد هوش مصنوعی در ترجمه، بیشتر بر متون فنی و عمومی متمرکز بوده‌اند و بررسی ابعاد ترجمه ادبی کمتر مورد توجه قرار گرفته است. تجربه‌های عملی و ذهنی کاربران، به‌ویژه دانشجویان رشته‌های زبان و ادبیات که به‌طور مستقیم با این ابزارها کار می‌کنند، کمتر تحلیل شده است. درحالی‌که بررسی این تجارب می‌تواند به شناسایی نیازها و چالش‌های واقعی کاربران کمک کند و نقش مهمی در ارتقای کیفی ابزارهای ترجمه مبتنی بر هوش مصنوعی داشته باشد. از این رو، پژوهش حاضر به بررسی دیدگاه‌ها و تجربیات دانشجویان درباره نحوه مواجهه با چالش‌های ترجمه ادبی توسط هوش مصنوعی و راهکارهای پیشنهادی آنان می‌پردازد. تحلیل این دیدگاه‌ها می‌تواند به بهبود کیفیت ترجمه‌های ادبی و توسعه رویکردهای آموزشی نوین در حوزه ترجمه منجر شود.

روندهای جاری و چالش‌ها

در سال‌های اخیر، پژوهش‌های متعددی به بررسی موفقیت‌ها و محدودیت‌های ترجمه مبتنی بر هوش مصنوعی پرداخته‌اند. ترجمه ماشینی عصبی، به‌ویژه مبتنی بر فناوری‌های یادگیری عمیق و پردازش یکپارچه جملات، نقشی کلیدی در ارتقای کیفیت ترجمه ایفا کرده است. این سیستم‌ها می‌توانند معنای کلی جملات را در بافت مناسب حفظ کرده و نسبت به روش‌های سنتی، ترجمه‌هایی روان‌تر و دقیق‌تر ارائه دهند. با وجود این پیشرفت‌ها، ترجمه متون ادبی همچنان با چالش‌های خاصی مواجه است؛ زیرا درک و بازآفرینی عناصر پیچیده‌ای مانند استعاره، بازی‌های زبانی و اشارات فرهنگی فراتر از توان فعلی این فناوری‌ها قرار دارد. برای نمونه، پوپل و همکاران^{۱۲} (۲۰۲۰) تأکید می‌کنند که ترجمه ماشینی عصبی اگرچه در بازنمایی معنای جملات عملکرد مناسبی دارد، اما در بازآفرینی

^۸ DeepL

^۹ Google Translate

^{۱۰} Farhad et al. (2021)

^{۱۱} hybrid approach

^{۱۲} Macken et al. (2020)

^{۱۳} Popel et al. (2020)

^۱ Neural Machine Translation (NMT)

^۲ Deep Learning

^۳ Natural Language Processing (NLP)

^۴ Transformer

^۵ Vaswani et al. (2017)

^۶ Constructivist Learning

^۷ Kolb's (2014) experiential learning framework

ظرایف زبانی و فرهنگی متون ادبی همچنان ناتوان است. همچنین ژای و ویوو (۲۰۲۳)^۱ محدودیت‌های هوش مصنوعی را در انتقال صحیح استعاره‌ها و بازی‌های زبانی که برای عمق و تأثیر احساسی آثار ادبی ضروری‌اند، برجسته ساخته‌اند.

در ادامه این بحث، نقش هوش مصنوعی در فرآیندهای ترکیبی ترجمه نیز مورد توجه پژوهشگران قرار گرفته است. مطالعات نشان داده‌اند که ابزارهای هوش مصنوعی می‌توانند به مترجمان انسانی در مراحل تحلیل اولیه متن و ویرایش نهایی پس از ترجمه کمک کرده و بهره‌وری را افزایش دهند. به‌عنوان مثال، مکن و همکاران (۲۰۲۰)^۲ دریافتند که استفاده از هوش مصنوعی به‌ویژه در مدیریت اصطلاحات تخصصی و حجم بالای متون می‌تواند دقت و سرعت را ارتقا دهد. با این وجود، تخصص و قضاوت انسانی همچنان برای تضمین اصالت فرهنگی و بار احساسی ترجمه‌ها، به‌خصوص در متون ادبی، غیرقابل جایگزین باقی مانده است. بررسی‌های حوزه آموزش نیز نشان می‌دهد که علی‌رغم استقبال نسبی از ابزارهای هوش مصنوعی به‌عنوان ابزاری سودمند برای افزایش بهره‌وری، تردیدهایی درباره توانایی این ابزارها در جایگزینی خلاقیت انسانی در ترجمه ادبی وجود دارد (خصاونه و العمرات، ۲۰۲۳).

در فضای دانشگاهی، ادغام هوش مصنوعی در برنامه‌های درسی ترجمه نیز واکنش‌هایی متنوع را میان دانشجویان برانگیخته است. یافته‌های علیفا و همکاران (۲۰۲۱)^۳ نشان می‌دهد که دانشجویان غالباً از ابزارهای هوش مصنوعی برای تسهیل کار خود بهره می‌برند، اما نسبت به دقت این ابزارها در ترجمه متون پیچیده و ادبی تردید دارند. نتایج پژوهش آیوازیان و همکاران (۲۰۲۴)^۴ نیز حاکی از آن است که اگرچه ویرایش ترجمه‌های ماشینی توسط دانشجویان می‌تواند کیفیت خروجی را بهبود بخشد و فرصت‌های یادگیری جدیدی فراهم آورد، اما نگرش غالب دانشجویان نسبت به ترجمه ماشینی همچنان منفی است و این فناوری را جایگزین مطلوبی برای ترجمه انسانی نمی‌دانند. با این حال، پتانسیل هوش مصنوعی در ارتقای عملکرد دانشجویان در مرحله ویرایش ترجمه مورد تأیید قرار گرفته و بر ضرورت طراحی راهبردهای آموزشی تأکید می‌شود

که ضمن بهره‌گیری از قابلیت‌های هوش مصنوعی، خلاقیت و استقلال فکری مترجمان انسانی را نیز حفظ کند.

افزون بر این، چالش‌های اساسی ترجمه ادبی مبتنی بر هوش مصنوعی را می‌توان در سه حوزه عمده دسته‌بندی کرد. نخست، ظرایف زبانی و فرهنگی است؛ چراکه سیستم‌های هوشمند اغلب فاقد درک عمیق از زمینه‌های فرهنگی و معنای نمادین متون ادبی هستند (ژای و ویوو، ۲۰۲۳). دوم، دغدغه‌های اخلاقی به‌ویژه در زمینه امنیت داده‌ها و حریم خصوصی هنگام ترجمه متون حساس مطرح است (استاینر و همکاران، ۲۰۲۱)^۵. سوم، خطر اتکای بیش از حد به فناوری وجود دارد که ممکن است به تضعیف مهارت‌های انتقادی و خلاقیت مترجمان جوان منجر شود (بودی‌هارجو، ۲۰۲۴)^۶. فالامین و رانادیرکسا، ۲۰۲۴^۷؛ محمد و همکاران، ۲۰۲۴^۸. این نگرانی‌ها بر این نکته تأکید دارند که آموزش و تربیت مترجمان باید همچنان بر تقویت توانایی‌های انسانی متمرکز باشد و هوش مصنوعی را صرفاً به‌عنوان ابزاری کمکی، و نه جایگزین کامل، تلقی کنند.

در کنار این مباحث فناورانه و آموزشی، مطالعات نوینی نیز در حوزه ترجمه شعر و میان‌زبانی به بررسی ابعاد بینامتنی و تاریخی پرداخته‌اند. برای مثال، شهیدی تبار (۲۰۲۳)^۹ با بررسی رابطه پیچیده شعر فارسی و ترکی آذربایجانی در عصر مشروطه، نشان می‌دهد که اشعار فارسی اشرف گیلانی صرفاً تقلید نیستند بلکه بازآفرینی‌های خلاقانه‌ای از آثار ترکی میرزا علی‌اکبر صابر به شمار می‌آیند. این رویکرد، با تحلیل متنی دقیق و با الهام از تمایز تی.اس. الیوت^۹ میان تقلید و وام‌گیری شاعرانه، ترجمه‌ها و اشارات اشرف را نوعی مذاکره هنری قلمداد می‌کند که در آن، ترجمه به عرصه‌ای برای انتقال و نوآوری فرهنگی بدل می‌شود. ادامه این مسیر پژوهشی در کارهای بعدی شهیدی تبار (۲۰۲۴ الف) نیز دیده می‌شود؛ جایی که نظریه بینامتنیت برای بررسی عملکرد ترجمه‌های منظوم در شبکه‌ای از متون ادبی به کار گرفته شده است. مطالعه وی درباره ترجمه‌های میان شعر انگلیسی، فارسی و ترکی آشکار می‌سازد که موفقیت ترجمه شعری نه تنها به وفاداری واژگانی، بلکه به بازتولید قراردادهای ژانری، الگوهای ریتمیک و حتی دلالت‌های اجتماعی و سیاسی متن اصلی وابسته است. به‌ویژه،

⁶ Budiharjo (2024)

⁷ Falempin and Ranadireksa (2024)

⁸ Mohamed et al. (2024)

⁹ T.S. Eliot

¹ Zhai and Wibowo (2023)

² Khasawneh and Al-Amrat (2023)

³ Alifa et al. (2021)

⁴ Ayvazyan et al. (2024)

⁵ Steiner et al. (2021)

تحلیل ترجمه‌های اشرف از شعر انقلابی صابر نشان می‌دهد که راهبردهای میان‌زبانی مانند انتقال آوایی و اقتباس موضوعی، برای حفظ نیروی طنزآمیز و سیاسی متن مبدأ ضروری هستند. این یافته‌ها نقش فعال و خلاق مترجم را به‌عنوان میانجی فرهنگی و هنری برجسته می‌کند که از طریق گفت‌وگوی بینامتنی، هم‌زمان میراث ادبی را حفظ و دگرگون می‌سازد (شهیدی تبار، ۲۰۲۳؛ ۲۰۲۴).

مطالعات تجربی اخیر و خلأهای پژوهشی

در سال‌های اخیر، پژوهش‌های تجربی متعددی به بررسی تأثیر هوش مصنوعی بر فرآیند ترجمه، به‌ویژه در محیط‌های آموزشی، اختصاص یافته است. این مطالعات نشان می‌دهند که ابزارهای مبتنی بر هوش مصنوعی، به‌ویژه ترجمه ماشینی عصبی و مدل‌های زبانی بزرگ^۱، نه تنها تجربه یادگیری را برای دانشجویان بهبود بخشیده، بلکه سطح استقلال و اعتمادبه‌نفس آنان را نیز افزایش داده‌اند. برای مثال، **الحربی (۲۰۲۳)**^۲ در مطالعه‌ای میان ۲۳۴ دانشجوی آموزش زبان انگلیسی، نشان داد که استفاده از گوگل ترنسلیت موجب نگرش مثبت دانشجویان و بهبود کیفیت پیش‌نویس‌های نوشتاری آنان شده است؛ همچنین دانشجویان از استراتژی‌های متنوعی برای غلبه بر موانع زبانی بهره گرفته‌اند.

ادامه این روند تحقیقاتی، با مطالعاتی همراه بوده است که نگرش و تجربه دانشجویان نسبت به ابزارهای ترجمه مبتنی بر هوش مصنوعی را از منظرهای مختلف بررسی کرده‌اند. **یانگ (۲۰۲۴)**^۳ با استفاده از تکلیف نوشتاری، نظرسنجی و مصاحبه، به این نتیجه رسید که اگرچه ابزارهای هوش مصنوعی موجب ارتقای مهارت نوشتاری و سهولت ترجمه شده‌اند، اما همچنان نگرانی‌هایی درباره وابستگی بیش از حد به فناوری و کاهش دقت ترجمه وجود دارد. مطالعات بین‌المللی دیگر نیز این نگرانی‌ها را منعکس می‌کنند. به‌عنوان نمونه، **دزیری و حسنی (۲۰۲۴)**^۴ در پژوهشی میان دانشجویان زبان انگلیسی در الجزایر دریافتند که ترجمه انسانی، به‌دلیل طبیعی‌تر بودن و نزدیکی بیشتر به زبان مقصد، همچنان ترجیح داده می‌شود؛ هرچند ابزارهای هوش مصنوعی در دقت فنی و حفظ لحن رسمی برتری دارند. این یافته‌ها بر ضرورت رویکردی متوازن

و تلفیقی میان ترجمه انسانی و ماشینی در محیط‌های آموزشی تأکید می‌کنند.

افزون بر این، مطالعاتی به جنبه‌های انگیزشی و احساسی استفاده از هوش مصنوعی در ترجمه پرداخته‌اند، که خود نشان‌دهنده پیچیدگی بیشتر تعامل دانشجویان با این فناوری‌هاست. **کروک و کالوژنا (۲۰۲۵)**^۵ دریافته‌اند که استفاده از ابزارهای هوش مصنوعی علاوه بر افزایش دقت ترجمه، انگیزه دانشجویان را نیز ارتقا می‌بخشد؛ البته نگرانی‌هایی درباره وابستگی به این فناوری همچنان مطرح است. **نتایج رن (۲۰۲۵)**^۶ نیز بر نقش عوامل اجتماعی و انگیزشی در پذیرش ابزارهای هوش مصنوعی تأکید دارد و **ژائو و همکاران (۲۰۲۴)**^۷ قابلیت‌های چت‌جی‌پی‌تی را در ارائه بازخورد آنی و تقویت تفکر انتقادی دانشجویان برجسته ساخته‌اند. این مطالعات همگی بر پتانسیل دوگانه هوش مصنوعی در بهبود مهارت‌های ترجمه و بازتعریف تجربه یادگیری تأکید دارند؛ در عین حال، به لزوم رویکردی متعادل برای مدیریت چالش‌هایی چون وابستگی و ملاحظات اخلاقی اشاره می‌کنند.

با توجه به این نتایج، تمرکز پژوهش‌ها به تدریج از بررسی صرف کارایی ابزارهای هوش مصنوعی، به تحلیل ابعاد آموزشی و سازمانی استفاده از این فناوری‌ها در آموزش عالی نیز گسترش یافته است. **ژنگ و همکاران (۲۰۲۵)**^۸ در مطالعه‌ای کیفی، دیدگاه‌های دانشجویان یک دانشگاه چینی را درباره کاربرد هوش مصنوعی مولد در ترجمه بررسی کردند. یافته‌های آنان، ضمن تأیید مزایای هوش مصنوعی مانند افزایش کارایی و بهبود کیفیت ترجمه، به چالش‌هایی از جمله کفایت ترجمه‌های ماشینی، محدودیت‌های فنی، مسئولیت‌پذیری، شفافیت و احتمال وابستگی اشاره داشت. همچنین، اهمیت حمایت نهادی و آموزش‌های تکمیلی برای مواجهه با این چالش‌ها مورد تأکید قرار گرفت، و تصویری چندلایه از نحوه تعامل دانشجویان با ابزارهای هوش مصنوعی مولد ارائه شد.

در همین راستا، مطالعات تجربی دیگری نیز به ارزیابی کاربردهای آموزشی هوش مصنوعی در ترجمه پرداخته‌اند. **عماره (۲۰۲۴)**^۹ در مطالعه‌ای شبه‌تجربی با ۶۲ شرکت‌کننده

^۶ Ren (2025)

^۷ Zhao et al. (2024)

^۸ Zhang et al. (2025)

^۹ Emara (2024)

^۱ Large Language Models (LLMs)

^۲ Alharbi (2023)

^۳ Yang (2024)

^۴ Dziri and Hassani (2024)

^۵ Kruk and Kałużna (2025)

نشان داد که ترکیب ترجمه ماشینی عصبی و مدل‌های زبانی بزرگ مانند چت‌جی‌پی‌تی به بهبود چشمگیر مهارت‌های ترجمه منجر می‌شود. یافته‌های یوکسو (۲۰۲۴)^۱ و وانگ (۲۰۲۳)^۲ نیز تاییدکننده افزایش دقت ترجمه و رضایت معلمان با بهره‌گیری از الگوریتم‌های پیشرفته هوش مصنوعی در آموزش ترجمه هستند.

در کنار این جنبه‌های فنی و آموزشی، پژوهشگران به ابعاد خلاقانه و فرهنگی ترجمه نیز توجه داشته‌اند. ثابت و قدحا (۲۰۲۴)^۳ نشان دادند که ترجمه اشعار توسط زبان‌آموزان سعودی با کمک هوش مصنوعی از نظر روانی و انسجام بهبود می‌یابد، اما این ابزارها در انتقال ظرایف فرهنگی همچنان با ضعف جدی روبه‌رو هستند. یافته‌های میرزاییان (۲۰۲۴)^۴ نیز گواه این است که ترجمه‌های هوش مصنوعی از نظر ساختاری قابل قبول‌اند، اما در ترجمه صحیح عبارات مصطلح^۵ دچار خطا می‌شوند. لی (۲۰۲۴)^۶ با رویکرد پسانسان‌گرایانه معتقد است که هوش مصنوعی باید به‌عنوان امتداد و مکمل توانایی‌های مترجمان انسانی تلقی شود و این رویکرد می‌تواند تعریف سنتی ترجمه را دگرگون نماید.

در تکمیل این روند، برخی مطالعات به بررسی مستقیم نگرش دانشجویان و معلمان نسبت به ابزارهای هوش مصنوعی در ترجمه پرداخته‌اند. باشر و آرال (۲۰۲۴)^۷ نشان دادند که دانشجویان سال چهارم رشته ترجمه، نسبت به دانشجویان تازه‌وارد، مهارت و اعتماد بیشتری در استفاده از این ابزارها دارند، اما نسبت به کفایت برنامه‌های درسی مبتنی بر هوش مصنوعی و آینده حرفه‌ای خود دغدغه‌هایی ابراز کرده‌اند. همچنین، جارواتساوات و همکاران (۲۰۲۴)^۸ با بررسی برداشت زبان‌آموزان انگلیسی از برنامه‌های ترجمه هوش مصنوعی، ضمن اشاره به سهولت استفاده و تأثیر مثبت بر گرامر و واژگان، نسبت به تهدید وابستگی بیش از حد و تضعیف تفکر انتقادی هشدار دادند.

اگرچه این حجم از پژوهش‌ها به غنای ادبیات موضوع افزوده است، اما همچنان خلأهای قابل توجهی برجای مانده است که نیازمند توجه بیشتر هستند. اغلب مطالعات، تمرکز خود

را بر دانشجویان آموزش زبان یا مترجمی گذاشته‌اند و کمتر به دانشجویان رشته ادبیات که با چالش‌های عمیق‌تری همچون تفسیر متون، لایه‌های معنایی و ظرایف فرهنگی روبه‌رو هستند، پرداخته‌اند. تحقیقات کیفی درباره تجربه‌های ذهنی و عملی دانشجویان ادبیات در کار با ابزارهای هوش مصنوعی مولد نیز هنوز محدود است. در نتیجه، پژوهش حاضر درصدد است با رویکردی کیفی، به واکاوی دریافت‌ها و تجارب دانشجویان رشته ادبیات درباره نقش هوش مصنوعی مولد در ترجمه متون ادبی بپردازد. هدف این مطالعه، ثبت و تحلیل ابعاد پيچیده، ذهنی و گاه متناقض تعامل دانشجویان ادبیات با ابزارهای هوش مصنوعی در ترجمه ادبی است. از این‌رو، پرسش محوری تحقیق به شرح زیر مطرح می‌شود:

دانشجویان ادبیات انگلیسی نقش هوش مصنوعی مولد را در فرآیندهای ترجمه متون ادبی چگونه می‌بینند؟

۳. روش تحقیق

بافت و شرکت‌کنندگان

این پژوهش با مشارکت ۲۲ دانشجوی مقطع کارشناسی رشته ادبیات انگلیسی دانشگاه حکیم سبزواری انجام پذیرفت. تمامی شرکت‌کنندگان در سال سوم تحصیل خود، در ترم پنجم، و در آستانه گذراندن درس «ترجمه متون ادبی» قرار داشتند؛ درسی که با تمرکز بر ترجمه آثار شاخص ادبیات انگلیسی و رمان‌های مطرح به زبان مادری دانشجویان ارائه می‌شود. از جمله متونی که طی این دوره تدریس شد می‌توان به غرور و تعصب اثر جین آستن^۹، گتسبی بزرگ اثر اف. اسکات فیتزجرالد^{۱۰}، و گزیده اشعار ویلیام بلیک^{۱۱} اشاره کرد. هدف این درس، ارتقای توانمندی دانشجویان در ترجمه ادبی، تعمیق درک آن‌ها از ظرافت‌های فرهنگی و پیچیدگی‌های زبانی، و پرورش تفکر انتقادی و خلاقیت بود.

نمونه‌گیری در این پژوهش به شیوه هدفمند انجام شد (کرسول، ۲۰۱۴)^{۱۲}، چراکه تمرکز مطالعه بر تجربیات و نگرش‌های دانشجویانی بود که به‌طور فعال از ابزار چت‌جی‌پی‌تی در ترجمه متون ادبی بهره می‌بردند. با این حال، باید محدودیت‌های این روش نمونه‌گیری را نیز در نظر داشت؛

^۱ Başer and Aral (2024)

^۲ Jaruwatsawat et al. (2024)

^۳ *Pride and Prejudice* by Jane Austen

^۴ *The Great Gatsby* by F. Scott Fitzgerald

^۵ William Blake

^۶ Creswell (2014)

^۱ Yuxiu (2024)

^۲ Wang (2023)

^۳ Thabet and Qadha (2024)

^۴ Mirzaeian (2024)

^۵ idiomatic expressions

^۶ Lee (2024)

تجربه انجام ترجمه	بلی: ۱۰ (۴۵,۵٪)
	خیر: ۱۲ (۵۵,۵٪)

ابزارها

برای گردآوری داده‌ها در این پژوهش، از دو ابزار کیفی بهره گرفته شد: مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته (پیوست الف) و چهارچوب‌های روایتی (پیوست ب). مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته به دلیل انعطاف‌پذیری‌شان انتخاب شدند؛ چراکه این نوع مصاحبه‌ها این امکان را به شرکت‌کنندگان می‌دهد تا تجربیات خود را با جزئیات و آزادی بیشتری بیان کنند و از سوی دیگر، پژوهشگر نیز می‌تواند پرسش‌های خود را متناسب با موضوعات و مسائل جدیدی که طی گفتگو مطرح می‌شود، تنظیم کند (اسمیت و همکاران، ۲۰۰۹). این مصاحبه‌ها شامل سؤالات باز بودند که از شرکت‌کنندگان خواسته می‌شد تجربیات خود را به‌طور مفصل شرح دهند. در این مصاحبه‌ها، پرسش‌ها به‌صورت باز طراحی شده بود تا دانشجویان بتوانند چالش‌ها و راهبردهای خود را در ترجمه به‌طور مشروح توضیح دهند.

دومین ابزار مورد استفاده، چهارچوب روایتی بود که برای ثبت و سامان‌دهی تأملات شرکت‌کنندگان به کار رفت. چهارچوب روایتی در واقع قالبی نیمه‌ساختاریافته است که هر فرد با توجه به تجربه شخصی خود آن را تکمیل می‌کند (میلز و همکاران، ۲۰۱۴). این روش به شرکت‌کنندگان این فرصت را می‌دهد تا افکار، احساسات و تأملات خود را به‌صورت هدفمند و منظم بیان کنند و در عین حال، داده‌های کیفی ارزشمندی برای پژوهش فراهم آورند (کرسول، ۲۰۱۴).

روش‌های جمع‌آوری داده‌ها

گردآوری داده‌های این پژوهش طی یک دوره دوازده‌هفته‌ای در نیم‌سال پاییز ۲۰۲۴ صورت گرفت. در آغاز، یک جلسه توجیهی برای دانشجویان برگزار شد که طی آن اهداف پژوهش، ملاحظات اخلاقی، و ماهیت داوطلبانه شرکت در تحقیق به‌روشنی تبیین گردید. همچنین به شرکت‌کنندگان اطمینان داده شد که تمام اطلاعات و پاسخ‌های ارائه‌شده به‌صورت محرمانه نگهداری خواهد شد. از دانشجویان خواسته شد تا در طول فرایند پژوهش، دیدگاه‌ها و تجربیات خود را به‌صورت شفاف و آزادانه بیان کنند. در ادامه، فعالیت‌هایی که دانشجویان در طول جلسات پژوهش انجام دادند، و نحوه تعامل

چراکه چنین رویکردی لزوماً نمایانگر کل جامعه دانشجویی یا گروه‌های مشابه نیست و یافته‌ها عمدتاً به شرکت‌کنندگان همین پژوهش اختصاص دارد (رای و تپا، ۲۰۱۵). علاوه بر این، تکیه بر داده‌های خوداظهاری نیز می‌تواند محدودیت‌هایی به همراه داشته باشد، زیرا این اطلاعات ممکن است تحت تأثیر سوگیری‌ها یا تمایلات شخصی پاسخ‌دهندگان قرار گیرد (فدنس و همکاران، ۲۰۰۹).

وجود تنوع در جنسیت، سطح مهارت زبانی و پیشینه فرهنگی میان دانشجویان، امکان تحلیل عمیق‌تر و همه‌جانبه‌تر مسئله مورد بررسی را فراهم آورد. مشارکت دانشجویان کاملاً داوطلبانه بود و پیش از شروع پژوهش، رضایت آگاهانه از آنان اخذ شد. این بستر، فرصتی ارزشمند برای مطالعه نحوه مواجهه دانشجویان با چالش‌های ترجمه متون ادبی و تأمل انتقادی آنان نسبت به تجربه‌های خویش ایجاد کرد.

با توجه به ماهیت کیفی پژوهش و به‌کارگیری ابزارهایی چون مصاحبه و تحلیل روایت، تمرکز پژوهش بر عمق و کیفیت داده‌ها بود، نه بر تعداد شرکت‌کنندگان (اسلام و الدیحانی، ۲۰۲۲). در مطالعات کیفی، هدف اصلی، دستیابی به فهم ژرف‌تر از تجربیات و دیدگاه‌های مشارکت‌کنندگان است و به همین دلیل معمولاً حجم نمونه محدودتر انتخاب می‌شود (کرسول، ۲۰۱۴). اگرچه تعداد شرکت‌کنندگان در این مطالعه ۲۲ نفر بود، این تعداد کاملاً با اهداف پژوهش کیفی که به بررسی عمیق پدیده‌های پیچیده می‌پردازد، هماهنگ است. اطلاعات تکمیلی درباره ویژگی‌های جمعیت‌شناختی شرکت‌کنندگان در جدول ۱ ارائه شده است.

جدول ۱. اطلاعات جمعیت‌شناختی شرکت‌کنندگان

جنسیت	دختر: ۱۴ (۶۳,۶٪) پسر: ۸ (۳۶,۴٪) کل: ۲۲ (۱۰۰٪)
سن	۲۱ سال: ۹ (۴۰٪) ۲۲ سال: ۷ (۳۲٪) ۲۳ سال: ۶ (۲۸٪)
میزان آشنایی با زبان انگلیسی (خوداظهاری)	متوسط: ۱۱ (۵۰٪) بالا تا متوسط: ۸ (۳۶٪) پیشرفته: ۳ (۱۴٪)

* Smith et al. (2009)

° Mills et al. (2014)

¹ Rai and Thapa (2015)

² Fadnes et al. (2009)

³ Islam and Aldaihani (2022)

آن‌ها با چت‌جی‌پی‌تی در انجام تکالیف ترجمه ادبی، به تفصیل شرح داده شد تا زمینه بررسی دقیق‌تر نقش این ابزار در فرآیند یادگیری و ترجمه فراهم گردد.

مرحله اول: آشنایی با ترجمه ادبی و چت‌جی‌پی‌تی

در دو هفته نخست پژوهش، دانشجویان در مجموعه‌ای از کارگاه‌های آموزشی شرکت کردند که هدف آن‌ها آشنایی با اصول ترجمه ادبی و قابلیت‌های ابزارهای هوش مصنوعی مولد، به‌ویژه چت‌جی‌پی‌تی، بود. این کارگاه‌ها به‌عنوان مقدمه‌ای برای آغاز پژوهش برگزار شدند تا کلیه دانشجویان،

شکل ۱. کارگاه‌های اولیه برای معرفی ترجمه ادبی و چت‌جی‌پی‌تی

مرحله دوم: جلسات عملی ترجمه

در طول دوره مطالعه، دانشجویان در جلسات هفتگی ترجمه شرکت کردند که در آن‌ها با متون ادبی متنوعی از جمله شعر، داستان کوتاه، و بخش‌هایی از رمان کار می‌کردند.

• شعر: متونی مانند «سانت ۱۸»^۱ اثر ویلیام شکسپیر، که دانشجویان را ملزم به حفظ قافیه و استعاره می‌کرد، و «اگر فراموشم کنی»^۲ اثر پابلو نرودا که نیازمند انتقال عمق احساسی بود.

• داستان کوتاه: «قلب افشاگر»^۳ از ادگار آلن پو، که توانایی انتقال فضای پرتنش دوره گوتیک را می‌سنجید، و «قرعه‌کشی»^۴ از شرلی جکسون، که نیازمند مدیریت دقیق تعلیق و زمینه فرهنگی بود.

• بخش‌های رمان: «صد سال تنهایی»^۵ اثر گابریل گارسیا مارکز، که چالش‌هایی در حفظ لحن شاعرانه رئالیسم

جادویی ایجاد می‌کرد، و «غرور و تعصب»^۶ از جین آستن، که نیازمند حفظ شوخ‌طبعی و طنز بود.

دانشجویان در ابتدا ترجمه‌های اولیه متون ادبی را با استفاده از چت‌جی‌پی‌تی تهیه می‌کردند و سپس این ترجمه‌ها را به‌صورت مکرر بازبینی و اصلاح می‌نمودند تا مسائل مرتبط با لحن، ریتم و ظرایف فرهنگی را برطرف سازند. علاوه بر این، ترجمه‌های تولیدشده توسط هوش مصنوعی با نمونه‌های ترجمه حرفه‌ای مقایسه می‌شد تا دانشجویان بتوانند نگاهی دقیق‌تر و عمیق‌تر به پیچیدگی‌ها و پویایی ترجمه ادبی به دست آورند. متون انتخاب‌شده مجموعه‌ای متنوع از چالش‌های زبانی و فرهنگی را دربر می‌گرفت و دانشجویان را به نقد و بررسی انتقادی متون اصلی و ترجمه‌های ارائه‌شده توسط هوش مصنوعی ترغیب می‌کرد. در طول این جلسات، دانشجویان فعالیت‌های خود را بر اساس یک روند نظام‌مند و ساختاریافته

^۱ The Lottery

^۲ One Hundred Years of Solitude

^۳ Pride and Prejudice

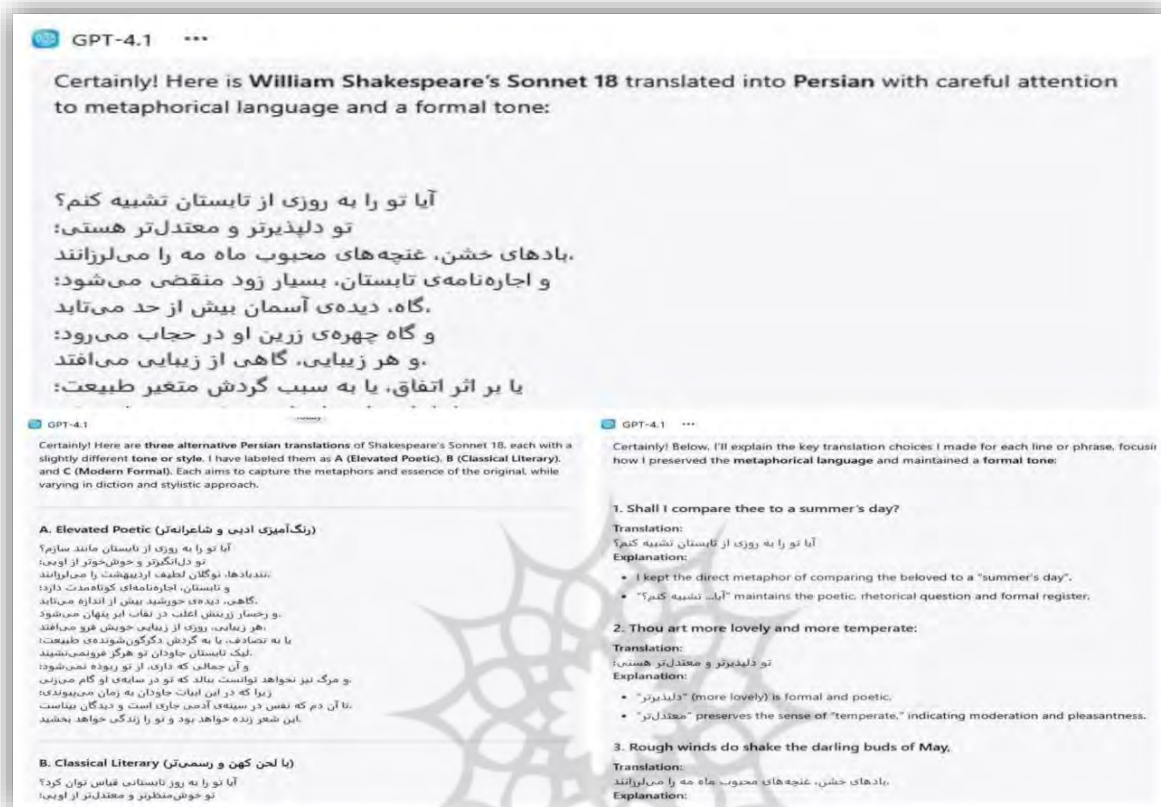
^۱ Sonnet 18

^۲ If You Forget Me

^۳ The Tell-Tale Heart

دنبال می‌کردند تا امکان تحلیل منظم فرآیند ترجمه و ارزیابی پیشرفت فردی و جمعی آن‌ها فراهم شود. ترجمه اولیه با استفاده از چت‌جی‌پی‌تی در مرحله آغازین، دانشجویان متن اصلی را همراه با مجموعه‌ای از دستورالعمل‌های دقیق و هدفمند وارد

تعیین شده هماهنگ باشد. برای نمونه، ورودی دانشجوی می‌توانست چنین باشد: «لطفاً متن زیر را به فارسی ترجمه کن، به گونه‌ای که زبان استعاری آن حفظ شود و لحن رسمی باقی بماند». با توجه به میزان پیچیدگی متن، دانشجویان معمولاً ناچار بودند این فرایند را چندین مرتبه تکرار کنند و هر بار با

چت‌جی‌پی‌تی می‌کردند. به عنوان مثال، ممکن بود از این ابزار بخواهند ترجمه‌ای ارائه دهد که ساختار شعری اثر حفظ شود، احساسات متن به درستی منتقل گردد، یا اصطلاحات عامیانه با معادل‌هایی متناسب با زبان مقصد جایگزین شود. دستورالعمل‌ها به طور دقیق و متناسب با اهداف هر تمرین تنظیم می‌شد تا خروجی نهایی با انتظارات و معیارهای

اصلاح و دقیق‌تر کردن دستورالعمل‌ها، به خروجی مطلوب نزدیک‌تر شوند. آن‌ها از راهکارهایی همچون بازنویسی و شفاف‌سازی دستورات، درخواست توضیح درباره انتخاب‌های ترجمه‌ای چت‌جی‌پی‌تی، یا درخواست ارائه ترجمه‌های جایگزین با تفاوت در لحن یا سبک بهره می‌گرفتند (شکل ۲).

شکل ۲. مثالی از فرایند کار با چت‌جی‌پی‌تی در انجام ترجمه

چت‌جی‌پی‌تی در ترجمه یک استعاره فرهنگی به اسپانیایی، نتوانسته بود معنای اصلی را به درستی منتقل کند.

اصلاح گروهی

در مرحله بعد، دانشجویان یافته‌های خود را در گروه‌های کوچک به اشتراک می‌گذاشتند و به صورت مشارکتی روی بهبود ترجمه‌ها کار می‌کردند. در این فرآیند، دانش ادبی و تخصصی خود را با پیشنهاد‌های ارائه‌شده توسط چت‌جی‌پی‌تی ترکیب می‌کردند تا به نسخه‌ای دقیق‌تر و غنی‌تر دست یابند. برای مثال، گروهی که بر ترجمه یک شعر کار می‌کرد، دریافت

ارزیابی انتقادی خروجی هوش مصنوعی

پس از دریافت ترجمه اولیه از چت‌جی‌پی‌تی، دانشجویان به دقت خروجی را مورد تحلیل و ارزیابی قرار می‌دادند. آن‌ها ترجمه را با متن اصلی مقایسه می‌کردند تا میزان دقت، روانی و وفاداری آن به متن مبدأ را بسنجند. در این ارزیابی، نقاط ضعف ترجمه تولیدشده توسط هوش مصنوعی شناسایی می‌شد؛ از جمله ترجمه نادرست برخی اصطلاحات، از دست رفتن ظرافت‌های فرهنگی، یا تغییر ناخواسته لحن متن. به عنوان نمونه، یکی از دانشجویان مشاهده کرد که

گفتگوها، دانشجویان شرح دادند که چگونه استفاده از چت‌جی‌پی‌تی را در طول زمان متناسب با نیازها و چالش‌های خود تغییر داده‌اند.

روش‌های تحلیل داده‌ها

داده‌های کیفی گردآوری شده از طریق چهارچوب‌های روایتی^۱ و مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته^۲ با روش تحلیل تماتیک^۳ (تحلیل مضامین) که براون و کلارک (۲۰۰۶)^۴ شرح داده‌اند، مورد بررسی قرار گرفت (شکل ۳). انتخاب این رویکرد به دلیل انعطاف‌پذیری آن و همچنین قابلیت مناسبت برای شناسایی، تحلیل و تفسیر الگوها و مضامین در داده‌های کیفی صورت گرفت. فرآیند تحلیل با مرحله آشنایی آغاز شد؛ در این مرحله، پژوهشگران متن چهارچوب‌های روایتی و مصاحبه‌ها را به‌دفعات مطالعه کردند تا به درک عمیق‌تری از محتوای داده‌ها دست یابند. به‌طور هم‌زمان، یادداشت‌هایی درباره نکات برجسته، جالب یا مرتبط با تجربه‌های ترجمه دانشجویان ثبت گردید. در مرحله بعد، کدگذاری داده‌ها انجام شد؛ بدین صورت که بخش‌های معنادار متن شناسایی و به کدها یا برجسب‌های مناسب اختصاص داده شد. سپس این کدها در قالب مضامین کلی‌تر گروه‌بندی شدند تا مفاهیم پرتکرار و مهم در کل داده‌ها نمایان گردد. مضامین استخراج‌شده چندین بار بازبینی و اصلاح شدند تا اطمینان حاصل شود که بازتاب دقیقی از تجربه‌های شرکت‌کنندگان هستند. در نهایت، مضامین به‌صورت یک روایت منسجم سازمان‌دهی شدند تا اصلی‌ترین یافته‌های پژوهش را برجسته سازند.

به‌منظور اطمینان از روایی درونی، از چندین راهبرد بهره گرفته شد. پژوهشگر با ارائه یافته‌های اولیه به برخی از شرکت‌کنندگان و دریافت بازخورد آنان (بازبینی توسط شرکت‌کننده^۵)، صحت و انطباق مضامین با تجربه‌های واقعی دانشجویان را بررسی کرد. همچنین، از طریق تثلیث^۶ روش‌شناسی، داده‌های به‌دست‌آمده از چهارچوب‌های روایتی و مصاحبه‌ها با یکدیگر مقایسه شد تا الگوهای ثابت و مشترک شناسایی گردد. بازاندیشی^۷ پژوهشگر نیز در طول فرآیند تحلیل حفظ شد؛ به‌گونه‌ای که با ثبت تأملات و سوگیری‌های احتمالی خود در دفترچه‌ای اختصاصی، شفافیت روند تحلیل تضمین گردید. در راستای روایی بیرونی، یافته‌های پژوهش در

که اگرچه چت‌جی‌پی‌تی از لحاظ دستوری ترجمه‌ای صحیح ارائه داده بود، اما در بازآفرینی قافیه اصلی موفق عمل نکرده است. در نتیجه، دانشجویان با ویرایش دستی، ساختار شعری را بازسازی کردند و از چت‌جی‌پی‌تی برای دریافت پیشنهادهای واژگانی جدید بهره گرفتند.

مقایسه با ترجمه‌های انسانی

به منظور درک بهتر نقاط قوت و ضعف هوش مصنوعی، دانشجویان ترجمه‌های تولیدشده توسط چت‌جی‌پی‌تی را با ترجمه‌های انسانی منتشرشده از همان متون (در صورت وجود) مقایسه می‌کردند. این مقایسه به آن‌ها کمک می‌کرد تا عملکرد چت‌جی‌پی‌تی را در قیاس با استانداردهای حرفه‌ای ترجمه مورد ارزیابی قرار دهند.

مرحله سوم: تأمل و مستندسازی

در گام بعدی، پس از هر جلسه ترجمه، دانشجویان موظف بودند تجربیات خود را در قالب چهارچوب‌های روایتی ثبت نمایند. این چهارچوب‌ها از آنان می‌خواست تا درباره جنبه‌های مختلف کار خود، مانند میزان موفقیت چت‌جی‌پی‌تی در مدیریت عناصر پیچیده ادبی، راهکارهای به‌کاررفته برای اصلاح خروجی هوش مصنوعی، میزان رضایت از نتیجه نهایی و مقایسه آن با ترجمه‌های انسانی، تأمل و گزارش کنند. این روایت‌ها داده‌های کیفی ارزشمندی را برای پژوهش فراهم می‌ساختند؛ چراکه دانشجویان اغلب به‌صورت دقیق فرآیندهای ذهنی و چالش‌هایی را که با آن مواجه شده بودند، شرح می‌دادند. برای مثال، یکی از دانشجویان به دشواری ترجمه طنز در یک داستان کوتاه اشاره کرد و یادآور شد که رویکرد تحت‌اللفظی چت‌جی‌پی‌تی، اغلب ظرافت‌های بازی با کلمات را منتقل نمی‌کرد.

مرحله چهارم: مصاحبه‌های نیمه ساختاریافته

در مرحله نهایی، پس از تحلیل پاسخ‌های ارائه‌شده در قالب چهارچوب‌های روایتی، یکی از پژوهشگران با ده نفر از شرکت‌کنندگانی که تأملات عمیق و روشنگرانه‌ای بیان کرده و تمایل خود را برای مصاحبه اعلام کرده بودند، مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته ترتیب داد. این مصاحبه‌ها با هدف بررسی عمیق‌تر تجربیات و برداشت‌های دانشجویان از کاربرد چت‌جی‌پی‌تی در ترجمه ادبی انجام شد. در جریان این

5 Member Checking

◊ Triangulation

^v Reflexivity

¹ Narrative Frames

‡ Semi-structured Interviews

Thematic Analysis

[†] Braun and Clarke (2006)

هوش مصنوعی مولد به‌طور گسترده‌ای به خاطر توانایی‌اش در تکمیل ترجمه‌ها به شکلی سریع و کارآمد شناخته شده است. شرکت‌کنندگان از توانایی هوش مصنوعی مولد در صرفه‌جویی در زمان، به‌خصوص در مرحله پیش‌نویس ترجمه‌ها، قدردانی کردند. یکی از شرکت‌کنندگان در پیش‌نویس روایتی خود نوشت: «تجربه من با چت‌جی‌پی‌تی در ترجمه ادبی خیلی مفید بود. اولین بار وقتی با ابزارهایی مثل چت‌جی‌پی‌تی آشنا شدم که توی این تحقیق لازم بود به قسمت از یه فصل رمان رو ترجمه کنم. بزرگ‌ترین نقطه قوت چت‌جی‌پی‌تی اینه که خیلی سریع و می‌تونه توی یه ثانیه ترجمه‌ای که می‌خوای رو بهت بده.» (علی) همچنین، زهرا بیان کرد: «من از چت‌جی‌پی‌تی برای ترجمه یه داستان کوتاه استفاده کردم و پیش‌نویس رو توی چند ثانیه کامل کرد. به نظرم به جاهایی مشکل داشت ولی انگار این سرعت می‌تونه به جورایی بقیه چیزا رو جبران کنه.»

زیرمضمون ۱,۲: بهبود گردش کار

هوش مصنوعی مولد به‌عنوان ابزاری مفید برای ساده‌سازی فرایند ترجمه در نظر گرفته شد. برخی از شرکت‌کنندگان معتقد بودند که چت‌جی‌پی‌تی بیشتر شبیه یک نقطه شروع و یک تقویت‌کننده است که به شما کمک می‌کند با کار دشوار ترجمه پیش بروید و از کنار گذاشتن یا حتی هرگز بازنگشتن به کار ترجمه جلوگیری می‌کند. شیرین ایده‌های خود را به اشتراک گذاشت و گفت: «نگار به دستیار داری که کارهای پایه رو انجام می‌ده، و می‌تونی روی بازبینی متن تمرکز کنی... خیلی راحت‌تره که فقط به متن ترجمه‌شده رو اصلاح کنی تا اینکه هم ترجمه کنی و هم اصلاح، که خودش کلی وقت‌گیره.»

مضمون ۲: دسترسی پذیری و قابلیت استفاده

زیرمضمون ۲,۱: رابط کاربر پسند

شرکت‌کنندگان به دسترسی‌پذیری ابزارهای هوش مصنوعی مولد، به‌ویژه برای مبتدیان، اشاره کردند. آن‌ها معتقد بودند که این ابزارها بسیار آسان برای استفاده هستند و به‌طور خاص برای افرادی که هیچ تخصصی در ترجمه ندارند مفید هستند. فرهاد نوشت: «من اولین بار وقتی با چت‌جی‌پی‌تی آشنا شدم که چند ماه پیش دنبال ابزارهای ترجمه آنلاین می‌گشتم و دیدم که اینقدر ساده‌ست که حتی کسی مثل من که با اینجور تکنولوژی‌ها آشنا نیستم هم می‌تونم ارزش استفاده کنم.» در تأیید این موضوع، مریم اضافه کرد: «فقط کافیه با جیمیل به حساب کاربری بسازی، و اگه بخوای نسخه پولیش رو استفاده کنی باید هزینه‌شو بدی، ولی حتی نسخه رایگان

چت‌جی‌پی‌تی هم خوبه و کار باهاش خیلی راحت، اصلاً چیز عجیب یا پیچیده‌ای نداره.»

زیرمضمون ۲,۲: قابلیت دسترسی برای افراد غیرمتخصص

برخی از شرکت‌کنندگان قدردان این بودند که چت‌جی‌پی‌تی انجام وظایف ترجمه را برای افرادی که مهارت‌های پیشرفته ترجمه ندارند، قابل‌دسترس‌تر کرده است. کیان گفت: «رشته تحصیلی من ترجمه نیست، ولی این ترم این درس رو داریم و حتی با کمترین دانشی که توی ترجمه دارم، چت‌جی‌پی‌تی به دانشجوهای مثل من که هنوز دارن ترجمه یاد می‌گیرن، اجازه می‌ده ترجمه‌های باکیفیت تولید کنن.»

مضمون ۳: انعطاف‌پذیری در ژانرهای ادبی مختلف

زیرمضمون ۳,۱: ترجمه نثر

شرکت‌کنندگان بر توانایی هوش مصنوعی مولد در تطبیق با ترجمه انواع مختلف متون ادبی تأکید کردند. آنان چت‌جی‌پی‌تی را به‌دلیل کارایی آن در ترجمه نثر تحسین نمودند، چراکه این ابزار پیش‌نویس‌هایی منسجم و قابل قبول تولید می‌کرد که معمولاً تنها به اصلاحات جزئی نیاز داشت. بااین‌حال، ترجمه شعر و سایر متون خلاقانه به‌دلیل ساختار پیچیده و ظرافت‌های هنری، چالش‌های بیشتری را به همراه داشت. بسیاری از شرکت‌کنندگان بر این باور بودند که چت‌جی‌پی‌تی برای ترجمه نثر با حداقل اصلاحات بسیار مؤثر است. به‌عنوان مثال، نسرين تجربه خود را این‌گونه بیان کرد: «من از چت‌جی‌پی‌تی برای ترجمه یک شعر کوتاه برای پروژه کلاسی‌ام استفاده کردم. استادم گفت ترجمه عالی بود و فقط چند تغییر کوچک دادم.»

با توجه به تفاوت ماهوی شعر و نثر، باید به این نکته اشاره کرد که ترجمه شعر به‌مراتب پیچیده‌تر از ترجمه نثر است. شعر اغلب دارای ویژگی‌هایی همچون ایجاز، موسیقی، آرایه‌های ادبی و بار عاطفی خاص است که انتقال دقیق آن‌ها به زبان مقصد را بسیار دشوار می‌سازد. درحالی‌که نثر عمدتاً بر انتقال مستقیم معنا و اطلاعات تمرکز دارد، شعر علاوه‌بر معنا، نیازمند انتقال احساس، زیبایی‌شناسی و ساختار ویژه خود نیز هست. به همین دلیل، موفقیت چت‌جی‌پی‌تی در ترجمه نثر با اصلاحات حداقلی، چشمگیرتر به نظر می‌رسد، اما در حوزه شعر همچنان چالش‌های قابل توجهی برای حفظ زیبایی و ظرافت متن اصلی وجود دارد. بااین‌حال، تجربه نسرين نشان می‌دهد که حتی در

ترجمه شعر نیز هوش مصنوعی می‌تواند نتایج رضایت‌بخشی ارائه کند، هرچند اغلب به بازبینی و اصلاح انسانی نیازمند است.

زیرموضوع ۳،۲: شعر و متون خلاقانه

شرکت‌کنندگان در این مطالعه، علی‌رغم اشاره به چالش‌های موجود در ترجمه شعر، به برخی تلاش‌های خلاقانه در ترجمه‌های ارائه‌شده نیز اشاره داشتند. به عنوان مثال، رضا گفت: «خب، بی‌نقص نیست، ولی دیدم که گاهی عبارات خلاقانه‌ای برای ترجمه شعر پیشنهاد می‌کنه که خودم بهشون فکر نکرده بودم.» ناهید هم گفت: «چت‌جی‌پی‌تی کلاً برای متون ادبی یا شعر خیلی مناسب نیست، چون فکر می‌کنم ترجمه این جور متون نیاز به درک عمیقی داره، ولی خب بعضی وقت‌ها پیشنهادهاش ایده‌هایی به ذهنم میاره که می‌تونم باهاشون ترجمه‌هام رو بهتر کنم.» لیلا هم این‌طور بیان کرد: «درسته که هوش مصنوعی نمی‌تونه اون عمق احساسی شعر رو کامل منتقل کنه، ولی انتخاب‌های واژگانی خاصی داره که کمکم می‌کنه کارم رو بهتر کنم و مسیرهای خلاقانه جدیدی پیدا کنم.»

موضوع ۴: یادگیری و توسعه مهارت

زیرموضوع ۴،۱: گسترش واژگان

هوش مصنوعی مولد به عنوان یک ابزار ارزشمند برای یادگیری تکنیک‌های ترجمه دیده می‌شد. شرکت‌کنندگان حس می‌کردند که از طریق تعامل با هوش مصنوعی مولد، کلمات و عبارات جدیدی یاد می‌گیرند. سحر نوشت: «این ابزار من رو با واژگان و عبارات جدیدی آشنا می‌کنه که باعث می‌شه درک بهتری از هر دو زبان پیدا کنم.» به همین شکل، مرتضی گفت: «من خیلی از واژگان رو بلدم، ولی بعضی وقتا چت‌جی‌پی‌تی عبارات یا اصطلاحات جایگزینی پیشنهاد می‌ده که اصلاً به ذهنم نمی‌رسید. فکر می‌کنم دایره لغاتم بیشتر می‌شه و تو مهارت‌های ترجمه‌ام کمکم می‌کنه.»

زیرموضوع ۴،۲: بازخورد فوری

برخی از شرکت‌کنندگان، خروجی فوری هوش مصنوعی را به عنوان راهی برای ارزیابی ترجمه‌های خود ارزشمند دانستند. سارا گفت: «من ترجمه‌هام رو با پیشنهادهای چت‌جی‌پی‌تی مقایسه می‌کنم تا اون بخش‌هایی رو که می‌تونم بهتر کنم، پیدا کنم. خیلی جالبه که چت‌جی‌پی‌تی می‌تونه شباهت‌ها و تفاوت‌های بین ترجمه من و خودش رو مشخص کنه.» شرکت‌کننده دیگری به نام شیرین توضیح داد: «بازخورد فوری چت‌جی‌پی‌تی اجازه می‌ده با سبک‌های مختلف آزمایش کنم و سریع ببینم که تغییراتم چه تأثیری روی کل ترجمه می‌ذاره.»

موضوع ۵: خلاقیت و ایده‌پردازی

شرکت‌کنندگان پیشنهادهای خلاقانه‌ای که توسط هوش مصنوعی مولد ارائه می‌شد را بسیار ارزشمند دانستند. به عنوان مثال، محمد گفت: «چت‌جی‌پی‌تی گاهی عباراتی پیشنهاد می‌کنه که خیلی خلاقانه و عمیق هستن. انگار یه سیستمه که می‌تونه ساعت‌ها و ساعت‌ها بهت ایده بده. یادمه زمانی که تو ترجمه یه قطعه ادبی گیر کرده بودم، از چت‌جی‌پی‌تی کمک گرفتم و بیشتر از سی تا معادل برام پیشنهاد کرد.»

موضوع ۶: نقش مکمل در ترجمه انسانی

شرکت‌کنندگان بارها به این نکته اشاره کردند که ابزارهای هوش مصنوعی مولد به طور کلی، و به طور خاص چت‌جی‌پی‌تی، می‌توانند به عنوان یک ابزار حمایتی در نظر گرفته شوند، نه جایگزینی برای مترجمان انسانی. شبنم در روایت خود نوشت: «به طور کلی، من فکر می‌کنم ابزارهای هوش مصنوعی مولد مثل چت‌جی‌پی‌تی می‌تونن نقش حمایتی داشته باشن، مثل یه مکمل برای ترجمه انسانی. فکر نمی‌کنم این ابزارها، حداقل در حال حاضر، بتونن جای مترجم انسانی رو بگیرن، به خصوص تو حوزه ترجمه ادبی.»

جنبه‌های منفی

با وجود مزایای هوش مصنوعی مولد، شرکت‌کنندگان چندین چالش و محدودیت چت‌جی‌پی‌تی را در ترجمه ادبی شناسایی کردند. این نگرانی‌ها عمدتاً به کیفیت، خلاقیت، ملاحظات اخلاقی، و توانایی درک ظرافت‌های ادبی مربوط می‌شد.

موضوع ۱: از دست رفتن ظرافت‌های ادبی

زیرموضوع ۱،۱: نبود عمق احساسی

هوش مصنوعی مولد به دلیل ناتوانی در انتقال عمق احساسی و سبک متون ادبی مورد انتقاد قرار گرفت. شرکت‌کنندگان اشاره کردند که چت‌جی‌پی‌تی در انتقال احساسات عمیق متن اصلی ضعیف عمل می‌کند. پریسا گفت: «وقتی از چت‌جی‌پی‌تی برای ترجمه یه شعر استفاده کردم، نتیجه خیلی ماشینی بود.» به همین شکل، شکیلا گفت: «با دانش محدودی که من از ترجمه دارم، می‌تونم با اطمینان بگم که چت‌جی‌پی‌تی یا ابزارهای مشابه برای ترجمه متون ادبی مناسب نیستن. شاید برای متن‌های ساده خوب باشه، ولی برای شعر؟ برای ادبیات؟ اینا یه احساس پشتشونه که هوش مصنوعی نمی‌تونه اون‌ها رو بفهمه. اسمش روشه، مصنوعیه. ما یه چیزی طبیعی مثل ذهن انسان نیاز داریم برای ترجمه این متون.»

زیرموضوع ۱,۲: دشواری در انتقال مفاهیم فرهنگی

ظرافت‌های فرهنگی و عبارات اصطلاحی اغلب در ترجمه هوش مصنوعی از بین می‌روند. بسیاری از شرکت‌کنندگان اشاره کردند که چت‌جی‌پی‌تی نمی‌تواند عبارات اصطلاحی مثل ضرب‌المثل‌ها، جوک‌ها، و کنایه‌ها را به درستی ترجمه کند. علی‌گفت: «شعر فارسی این‌قدر غنیه از نظر فرهنگی که چت‌جی‌پی‌تی اصلاً نمی‌فهمه. ترجمه‌هاش خالی و بی‌روح به نظر میان. حتی توی ادبیات انگلیسی هم وقتی با هوش مصنوعی ترجمه می‌شه، حس می‌کنی خالیه. فکر می‌کنم برای متن‌های ادبی، ما به مترجم انسانی نیاز داریم که هم توی ادبیات و هم توی ترجمه متخصص باشه. کسی که فرهنگ، تاریخ و زمینه متن رو بدونه.»

موضوع ۲: اشتباهات و مشکلات کیفیتی

زیرموضوع ۲,۱: اشتباهات دستوری

شرکت‌کنندگان به ناسازگاری‌ها و اشتباهات گرامری در ترجمه‌های تولیدشده توسط هوش مصنوعی اشاره کردند. برخی ترجمه‌ها نیاز به ویرایش‌های قابل توجهی داشتند تا اشتباهات دستوری تصحیح شوند. ندا گفت: «من بیشتر وقتم رو صرف درست کردن اشتباهات گرامری ترجمه چت‌جی‌پی‌تی کردم تا این‌که خودم از اول ترجمه کنم.»

زیرموضوع ۲,۲: ساده‌سازی بیش از حد متون پیچیده

شرکت‌کنندگان اشاره کردند که هوش مصنوعی متون پیچیده ادبی را بیش از حد ساده می‌کند. آن‌ها معتقد بودند که این متون ادبی فراتر از توانایی‌های چت‌جی‌پی‌تی هستند. کاوه گفت: «توی این آزمایش، به ما بعضی از بزرگ‌ترین آثار ادبی جهان رو دادن، با معانی عمیق اجتماعی، احساسی و روان‌شناختی پشتشون. و از ما خواستن با هوش مصنوعی ترجمه کنیم. به نظرم نتیجه افتضاح بود. وقتی متن اصلی رو می‌خونی و با ترجمه هوش مصنوعی مقایسه می‌کنی، نمی‌تونی باور کنی که عمق معنا چطور از بین رفته، پیام پنهان چطور محو شده. به نظرم برای ادبیات، به‌خصوص شعر، باید انسان ترجمه کنه.»

موضوع ۳: وابستگی بیش از حد به هوش مصنوعی

دانشجویان نگرانی‌هایی درباره وابستگی بیش از حد به ابزارهای هوش مصنوعی داشتند. آن‌ها معتقد بودند که این یک نکته منفی است و باعث می‌شود افراد در کارهایشان تنبل شوند. رامین گفت: «که از من بپرسید، به جور اعتیاده. اول شاید برای یکی دو تا کار از چت‌جی‌پی‌تی استفاده کنی، ولی وقتی می‌بینی چقدر آسون و سریع و البته رایگان کار رو برات

انجام می‌ده، به نظر من به کم‌سخته که دیگه ارزش استفاده نکنی.» همین ایده رو نوشین هم مطرح کرد: «من تو این تحقیق با چالش‌هایی مثل وابستگی بیش از حد روبه‌رو شدم. قبلاً تجربه کمی با چت‌جی‌پی‌تی داشتم، ولی وقتی یاد گرفتم چطور مؤثر ازش استفاده کنم، فکر می‌کنم برای پروژه‌های آینده‌ام سخت باشه که بهش وابسته نشم.»

موضوع ۴: نگرانی‌های اخلاقی

زیرموضوع ۴,۱: خطرات سرقت ادبی

شرکت‌کنندگان مسائل اخلاقی مربوط به اصالت، مالکیت، و سرقت ادبی را مورد بحث قرار دادند. آن‌ها نسبت به ارائه ترجمه‌های تولیدشده توسط هوش مصنوعی به‌عنوان کار خودشان ابراز نگرانی کردند. لیلا گفت: «با نگاه به آینده، امیدوارم یاد بگیریم که چطور از این ابزارها به‌طور مؤثر و اخلاقی استفاده کنیم. چون فکر می‌کنم تازه اول راه هستیم و این ابزارها قراره پیشرفته‌تر بشن و بهتر بشن. در اون صورت، فکر می‌کنم واقعاً سخت می‌شه که بفهمیم چیزی رو انسان نوشته یا هوش مصنوعی.»

زیرموضوع ۴,۲: تهدید مترجمان انسانی

برخی از شرکت‌کنندگان نگران بودند که هوش مصنوعی در نهایت جای مترجمان انسانی را بگیرد. به‌عنوان مثال، آرش گفت: «که هوش مصنوعی با این سرعتی که می‌بینیم پیشرفت کنه، نگرانم که دیگه برای مترجم‌ها کاری باقی نمونه.» همین ایده رو زهرا هم مطرح کرد: «هزاران اپلیکیشن و وب‌سایت هوش مصنوعی مثل چت‌جی‌پی‌تی وجود داره و بعضی از اون‌ها حتی بهتر از چت‌جی‌پی‌تی هستن. اگه اشتباه نکنم، همه این ابزارها تو کمتر از ۳ سال همه‌جا پخش شدن. مثلاً گوگل ترنسلیت به سری مشکلات داشت، ولی تو چند سال آینده مطمئنم ابزارهای هوش مصنوعی خیلی پیشرفته‌ای میاد که مترجمان انسانی رو کاملاً جایگزین می‌کنه.»

موضوع ۵: دشواری در ترجمه شعر

شرکت‌کنندگان به‌طور مداوم اذعان داشتند که شعر حوزه‌ای است که چت‌جی‌پی‌تی در آن با چالش‌های جدی مواجه است. آن‌ها معتقد بودند که بر خلاف نثر، شعر نیاز به درک عمیق‌تری از ریتم، استعاره، زمینه فرهنگی و عمق احساسی دارد. بسیاری از شرکت‌کنندگان تأکید کردند که اگرچه هوش مصنوعی می‌تواند محتوای گرامری و ساختاری درستی تولید کند، اما اغلب در انتقال جوهره و پیچیدگی‌های سبکی شعر شکست می‌خورد. رضا گفت: «تو تمرین ترجمه شعری که تو این تحقیق بهمون دادن، فهمیدم که

چت‌جی‌پی‌تی یا شاید هیچ‌کدام از اپ‌های هوش مصنوعی نمی‌تونن ترجمه کنن. من خودم فکر می‌کنم شعر رو حتی انسان هم نمی‌تونه ترجمه کنه، چه برسه به یه ماشین مصنوعی.» مهیا هم تجربه مشابهی داشت: «وقتی از چت‌جی‌پی‌تی خواستم یه شعر رو به فارسی ترجمه کنه، معنی رو کاملاً از دست داد و هیچ ریتمی تو متن تولید شده نبود. انگار داشتم دفترچه راهنمای یه یخچال رو می‌خوندم.» رضا هم گفت: «مشکل این نیست که هوش مصنوعی تلاش نمی‌کنه... از کلمات ادبی استفاده می‌کنه و سعی می‌کنه ساختار شعری داشته باشه. ولی روح نداره. احساساتش مصنوعیه. چطور بگم؟ انگار داری شعرهای حافظ رو برای یه بچه ۵ ساله توضیح می‌دی. این قدر ساده و عجیب.»

موضوع ۶: نبود مسئولیت‌پذیری

شرکت‌کنندگان به‌طور مکرر نگرانی‌هایی درباره نبود مسئولیت‌پذیری در ترجمه‌های تولیدشده توسط هوش مصنوعی ابراز کردند. برخلاف مترجمان انسانی که می‌توانند در قبال کارشان پاسخگو باشند، ابزارهایی مثل چت‌جی‌پی‌تی وقتی اشتباهی رخ می‌دهد، مسئولیتی ندارند. حسین گفت: «من با چالش‌هایی مثل اشتباهات گرامری، انتخاب کلمات اشتباه، نبود احساس تو ترجمه و خیلی مشکلات دیگه روبه‌رو شدم. وقتی استادم بهم گفت، دلم می‌خواست تقصیر رو گردن چت‌جی‌پی‌تی بندازم، چون اون برام نوشته بود. ولی مقصر خودمم، چون این ابزارها هیچ مسئولیتی ندارن، فقط برای استفاده هستن. کاربر باید مسئولیتش رو قبول کنه.»

موضوع ۷: ناتوانی در جایگزینی بینش انسانی

شرکت‌کنندگان متفق‌القول بودند که هوش مصنوعی فاقد بینش انسانی لازم برای ترجمه باکیفیت متون ادبی است. اگرچه چت‌جی‌پی‌تی و ابزارهای مشابه می‌توانند ترجمه‌های «قابل قبول»ی تولید کنند، اما اغلب از عمق احساسی، درک فرهنگی و خلاقیت تفسیری که مترجمان انسانی ارائه می‌دهند، بی‌بهره هستند. شیرین گفت: «مهم نیست هوش مصنوعی چقدر پیشرفته بشه، هیچ‌وقت نمی‌تونه جای اون حس انسانی تو ترجمه ادبی رو بگیره.» همین ایده رو حامد هم مطرح کرد: «من با چالش‌هایی مثل ناتوانی در انتقال لایه‌های احساسی متن روبه‌رو شدم، که باعث شد حس کنم یه چیز خیلی مهم گم شده. وقتی هوش مصنوعی رو با روش‌های سنتی ترجمه مقایسه می‌کنم، فکر می‌کنم هوش مصنوعی هیچ‌وقت

نمی‌تونه جای مترجمان انسانی رو بگیره، چون توانایی تفسیر پس‌زمینه‌های فرهنگی و احساسی رو نداره.»

۵. نتیجه‌گیری

نتایج این پژوهش با مطالعات پیشین درباره نقش دوگانه هوش مصنوعی در ترجمه هم‌راستا است و تأکید ویژه‌ای بر نقش این فناوری در افزایش بهره‌وری و دسترس‌پذیری، به‌ویژه برای مترجمان تازه‌کار، دارد. با این حال، محدودیت‌های هوش مصنوعی در درک و انتقال ظرافت‌های فرهنگی و عاطفی متون ادبی نیز برجسته می‌شود. پژوهش‌های قبلی، از جمله **روچی و همکاران (۲۰۲۳)**، ضمن تأکید بر ارزش تکمیلی هوش مصنوعی در فرآیند ترجمه، نشان داده‌اند که این فناوری هنوز جایگزین مناسبی برای مترجمان انسانی، به‌ویژه هنگام ترجمه متون ادبی پیچیده، نیست. تقسیم‌بندی یافته‌ها به جنبه‌های مثبت و منفی در این مطالعه، چهارچوبی جامع‌تر ارائه می‌دهد که هم تأییدی بر نتایج تحقیقات پیشین محسوب می‌شود و هم نگاهی دقیق‌تر به دیدگاه دانشجویان ادبیات درباره ترجمه با استفاده از هوش مصنوعی فراهم می‌آورد.

از منظر مثبت، این مطالعه بر توانایی‌های چت‌جی‌پی‌تی در افزایش سرعت ترجمه، سهولت دسترسی و تقویت خلاقیت تأکید می‌کند. این نتایج با یافته‌های بوکر (۲۰۲۰) و **دراکسینائو (۲۰۲۴)**^۱ همخوان است که نقش هوش مصنوعی را در ساده‌سازی وظایف تکراری و تولید پیش‌نویس‌های اولیه قابل ویرایش نشان داده‌اند. افزون‌بر این، شرکت‌کنندگان گزارش دادند که ابزارهای هوش مصنوعی به آن‌ها کمک می‌کند تا با واژگان و ساختارهای جدید آشنا شوند و مهارت‌های زبانی و ترجمه‌ای خود را ارتقا دهند—موضوعی که زائو و همکاران (۲۰۲۴) نیز به آن اشاره کرده‌اند. این یافته‌ها افق جدیدی می‌گشاید و نشان می‌دهد دانشجویان چگونه از بازخورد هوش مصنوعی برای ارتقای مهارت‌های فنی و خلاقانه خود بهره می‌گیرند. در مجموع، نتایج حاکی از آن است که در صورت استفاده هدفمند و آگاهانه، هوش مصنوعی می‌تواند به ابزاری ارزشمند در آموزش و یادگیری ترجمه تبدیل شود.

باوجوداین، پژوهش حاضر به محدودیت‌های قابل توجه هوش مصنوعی در ترجمه متون ادبی، به‌ویژه شعر، نیز اشاره می‌کند. شرکت‌کنندگان تأکید کردند که چت‌جی‌پی‌تی در ترجمه شعر موفقیت‌چندانی ندارد و در انتقال ریتم، استعاره‌ها و بار نمادین با چالش‌های جدی مواجه است؛ نکته‌ای که با

^۱ Dracsineanu (2024)

یافته‌های کورناکی و پیترزاک (۲۰۲۴)^۱ و ژای و ویوو (۲۰۲۳) مطابقت دارد. دانشجویان با دیدی انتقادی، درحالی که نقش هوش مصنوعی را در تولید ایده‌های نوآورانه می‌پذیرفتند، همچنان معتقد بودند که در مواردی که تفسیر و حساسیت فرهنگی اهمیت دارد، حضور مترجم انسانی ضروری است. این دیدگاه، اهمیت استفاده ترکیبی از هوش مصنوعی و تخصص انسانی را برجسته می‌سازد؛ همان‌طور که مکن و همکاران (۲۰۲۰) نیز به آن اشاره کرده‌اند.

محدودیت‌های مشاهده‌شده در ترجمه شعر توسط هوش مصنوعی، انعکاسی از مباحث نظری دیرینه در مطالعات ترجمه است. برخی محققان همچون **سانتوس (۲۰۰۰)**^۲ بر این باورند که ترجمه شعر، زمانی که مترجم دارای خلاقیت و حساسیت لازم به لایه‌های زبانی و فرهنگی باشد، می‌تواند رضایت‌بخش باشد. در مقابل، **جاکوبسن (۱۹۵۹)**^۳ معتقد است که شعر اساساً غیرقابل ترجمه است و پیچیدگی تعامل میان معنا، صدا و جنبه‌های هنری را نمی‌توان به‌طور کامل به زبان مقصد منتقل کرد. ورود هوش مصنوعی به این عرصه، ابعاد جدیدی به این بحث افزوده است؛ چراکه این فناوری‌ها با وجود توان پردازشی بالا، فاقد درک عمیق متنی، هوش هیجانی و شهود خلاقانه لازم برای ترجمه‌های ادبی هستند. بنابراین، ترجمه‌های شعر تولیدشده توسط هوش مصنوعی غالباً در بازآفرینی لایه‌های معنایی، ظرافت‌های ریتمیک و بازتاب‌های فرهنگی که لازمه یک ترجمه موفق است، ناتوان می‌مانند. یافته‌ها نشان می‌دهد که محدودیت‌های هوش مصنوعی در ترجمه متون ادبی، به‌ویژه شعر، صرفاً فنی نیست و به ماهیت زبان و بیان شاعرانه بازمی‌گردد؛ موضوعی که با دیدگاه جاکوبسن درباره مقاومت ذاتی برخی عناصر شعری در برابر انتقال الگوریتمی همخوان است.

این نتایج با مطالعات جدید درباره مکانیسم‌های ترجمه شعر نیز تأیید می‌شود. شهیدی‌تبار (۲۰۲۴) (ب) در پژوهش موردی خود درباره ترجمه منظوم، تأکید می‌کند که موفقیت در ترجمه شعر صرفاً به مهارت زبانی وابسته نیست؛ بلکه مترجم باید از ذوق شعری، خلاقیت در سازگاری و آگاهی عمیق نسبت به سنت‌های ادبی هر دو زبان برخوردار باشد. تحلیل شهیدی‌تبار از ترجمه‌های چندزبانه نشان می‌دهد که حفظ ساختار شعری، بار عاطفی و زمینه فرهنگی، برای پذیرفته شدن ترجمه به‌عنوان شعر در زبان مقصد اهمیت اساسی دارد. این یافته با

نتایج مطالعه حاضر همسو است و نشان می‌دهد که هرچند هوش مصنوعی در انتقال واژه‌به‌واژه محتوا تواناست، اما فاقد درک شاعرانه و شهود خلاقانه‌ای است که برای خلق ترجمه‌ای اصیل از شعر ضروری است. بنابراین، با توجه به دیدگاه‌های شهیدی‌تبار، می‌توان نتیجه گرفت که هنرمندی و بستر فرهنگی شعر همچنان چالش‌هایی بنیادین پیش روی فناوری‌های فعلی هوش مصنوعی قرار می‌دهد و بر جایگاه منحصربه‌فرد مترجم-شاعر انسانی در ترجمه آثار ادبی تأکید می‌کند.

در کنار این ملاحظات، دغدغه‌های اخلاقی همچون خطر سرقت ادبی و وابستگی بیش از حد به هوش مصنوعی نیز در این پژوهش مطرح شده است؛ نگرانی‌هایی که با هشدارهای پژوهشگرانی چون فالمن و رنادرکسا (۲۰۲۴) هم‌راستا است. در محیط‌های آموزشی، این مسائل بیشتر در قالب نگرانی درباره کاهش خلاقیت و تضعیف تفکر انتقادی مطرح می‌شود و بر لزوم استفاده متعادل و آگاهانه از هوش مصنوعی در برنامه‌های درسی ترجمه تأکید دارد. هرچند ابزارهایی مانند چت‌جی‌پی‌تی می‌توانند روند یادگیری و بازدهی دانشجویان را بهبود بخشند، اما محدودیت آن‌ها در درک و انتقال ظرافت‌های فرهنگی و عاطفی روشن می‌سازد که نقش اصلی این فناوری‌ها باید به‌عنوان ابزار کمکی در کنار مترجمان انسانی تعریف شود، نه جایگزینی کامل برای ترجمه ادبی. این یافته‌ها با نظریه‌هایی چون معادل پویا نایدا (۱۹۶۴) و رویکرد بیگانه‌سازی/بومی‌سازی ونوتی (۱۹۹۵) نیز هم‌راستا است؛ چراکه هر دو نظریه بر اهمیت ابعاد تفسیری و معنایی ترجمه تأکید دارند که هنوز توسط هوش مصنوعی به‌طور کامل قابل دستیابی نیست.

مطالعه حاضر همچنین سؤالات مهمی درباره آینده ترجمه با کمک هوش مصنوعی و پیامدهای آن برای آموزش ترجمه مطرح می‌کند. درحالی که هوش مصنوعی می‌تواند یادگیری و بهره‌وری را حمایت کند، محدودیت‌های آن، به‌ویژه در حوزه ادبی، نشان‌دهنده نیاز به پژوهش‌های بیشتر برای بهبود حساسیت فرهنگی و عاطفی این ابزارها است. به‌عنوان نمونه، ادغام مدل‌های پیشرفته‌تر درک فرهنگی و متنی در سامانه‌های هوش مصنوعی می‌تواند برخی از چالش‌های مطرح‌شده در این مطالعه را کاهش دهد. از این‌رو، پیشنهاد می‌شود که مربیان، هوش مصنوعی را نه به‌عنوان جایگزین روش‌های سنتی، بلکه

^۲ Jakobson (1959)

^۱ Kornacki and Pietrzak (2024)

^۳ Santos (2000)

- Ayvazyan, N., Torres-Simón, E., & Pym, A. (2024). Translation students' trust in machine translation: Too good to be true? In C. Odacioglu (Ed.), *Revolutionizing Translation Studies: Synthesizing Translation with AI and IT innovation* (pp. 9-30).
- Ayyaz, S. (2025). AI Translation Tools in Language Learning: Bridging Gaps and Enhancing Skills. In *AI Applications for English Language Learning* (pp. 43-72). IGI Global Scientific Publishing.
- Başer, Z., & Aral, M. (2024). Perspectives of translation students on artificial intelligence-based translation tools. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(3), 39-55.
- Birt, L., Scott, S., Cavers, D., Campbell, C., & Walter, F. (2016). Member checking: a tool to enhance trustworthiness or merely a nod to validation?. *Qualitative health research*, 26(13), 1802-1811. <https://doi.org/10.1177/1049732316654870>
- Bowker, L. (2020). Machine translation literacy instruction for international business students and business English instructors. *Journal of Business & Finance Librarianship*, 25(1-2), 25-43. <https://doi.org/10.1080/08963568.2020.1794739>
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Budiharjo, B. (2024). Artificial Intelligence in Translation: The Menace, Promise, and Response to Technology and Superseded

به‌عنوان منابع تکمیلی برای غنی‌سازی تجربه یادگیری دانشجویان در برنامه‌های آموزشی خود ادغام کنند. این رویکرد می‌تواند به دانشجویان کمک کند تا با دیدی متعادل نسبت به هوش مصنوعی، از قابلیت‌های آن بهره‌مند شوند و در عین حال از محدودیت‌های آن آگاهی یابند. با این وجود، محدودیت‌هایی مانند اتکا به داده‌های خودگزارشی شرکت‌کنندگان، تمرکز بر دانشجویان ادبیات و بازه زمانی محدود پژوهش، بر لزوم انجام مطالعات تکمیلی تأکید دارد. پژوهش‌های آینده می‌توانند با به‌کارگیری روش‌های ترکیبی، بررسی فرآیندهای کاری ترکیبی، و تحلیل نقش هوش مصنوعی در رشته‌های مختلف، به درک جامع‌تری از جایگاه این فناوری در ترجمه و آموزش دست یابند. رفع این شکاف‌ها می‌تواند زمینه را برای آماده‌سازی بهتر دانشجویان جهت مواجهه با رابطه در حال تحول میان هوش مصنوعی و خلاقیت انسانی در عرصه ترجمه فراهم کند.

فهرست منابع

- Alharbi, W. (2023). The Use and Abuse of Artificial Intelligence-Enabled Machine Translation in the EFL Classroom: An Exploratory Study. *Journal of Education and e-learning Research*, 10(4), <https://doi.org/10.689-701.0.20448/jeelr.v10i4.5091>
- Alifa S, M., Dzatil Hidayah, A. G., Aditya, R., & Wihadi, M. (2021). Artificial Intelligence Meet Language as Technology Advances in Translation Tools. *International Journal of Computer in Humanities*, 1, 51-58. Retrieved from <https://ojs.unikom.ac.id/index.php/injuchum/article/view/9594>
- Alsager, B. N. A. (2023). The role of deconstructing as a part of translation process in literary text. *World Journal of Advanced Research and Reviews*, 20(02), 960-968. <https://doi.org/10.30574/wjarr.2023.20.2335>

Occasional Papers in the Development of English Education, 86(1), 339-380.
<https://doi.org/10.21608/opde.2024.362829>

Fadnes, L. T., Taube, A., & Tylleskär, T. (2009). How to identify information bias due to self-reporting in epidemiological research. *The Internet Journal of Epidemiology*, 7(2), 28-38.

Falempin, A., & Ranadireksa, D. (2024). Human vs. Machine: The Future of Translation in an AI-Driven World. In *Widyatama International Conference on Engineering 2024 (WICOENG 2024)* (pp. 177-183). Atlantis Press.

Ferguson, L. (2004). External validity, generalizability, and knowledge utilization. *Journal of Nursing Scholarship*, 36(1), 16-22.
<https://doi.org/10.1111/j.1547-5069.2004.04006.x>

Gao, J., & Yin, J. (2024). Emotional Expression of AI-generated Artistic Design: A Case Analysis Approach. *Chitrolekha Journal*, 8(1).
<https://doi.org/10.21659/cjad.81.v8n104>

Huang, X., Zou, D., Cheng, G., Chen, X., & Xie, H. (2023). Trends, Research Issues and Applications of Artificial Intelligence in Language Education. *Educational Technology & Society*, 26(1), 112-131.
[https://doi.org/10.30191/ETS.202301_26\(1\).0009](https://doi.org/10.30191/ETS.202301_26(1).0009)

Islam, M. A., & Aldaihani, F. M. F. (2022). Justification for adopting qualitative research method, research approaches, sampling strategy, sample size, interview method, saturation, and data analysis. *Journal of International Business and*

Practice. In *Third International Conference on Communication, Language, Literature, and Culture (ICCoLLiC 2024)* (pp. 681-694). Atlantis Press.
https://doi.org/10.2991/978-2-38476-321-4_52

Cheng, Y., Wang, R., Chen, J., Chao, Y., Maimaitili, A., & Zhang, H. (2023). Context-Based AI Translation from a Globalization Perspective: A Case Study of ChatGPT. *Sino-US English Teaching*, 20(9), 370-380.
<https://doi.org/10.17265/1539-8072/2023.09.005>

Creswell, J. W. (2014). *Research design: Qualitative, quantitative and mixed method approaches* (4th ed.). Sage Publications.

Darawsheh, W. (2014). Reflexivity in research: Promoting rigour, reliability and validity in qualitative research. *International Journal of Therapy and Rehabilitation*, 21(12), 560-568.
<https://doi.org/10.12968/ijtr.2014.21.12.560>

Dracsineanu, C. (2024). Transformative translation: navigating the era of chatGPT and artificial intelligence. In *Probleme de lingvistică romano-germanică și comunicare interculturală* (pp. 211-214).
<https://doi.org/10.5281/zenodo.10650241>

Dziri, K., & Hassani, M. F. (2024). *Improving English as Foreign Language Students' Translation Quality Using Artificial Intelligence* (Doctoral dissertation, ibn Khaldoun University-Tiaret).

Emara, E. A. E. H. M. (2024). Using AI tools to enhance translation skills among basic education English major students. *CDELT*

- English language learning. *Advances in Social Behavior Research*, 3, 27-36. <https://doi.org/10.54254/2753-7102/3/2023026>
- Le, D. (2024). Investigating how cultural differences influence the translation process and the strategies used by translators to bridge cultural gaps. *Journal of Translation and Language Studies*, 5(3), 26–36. <https://doi.org/10.48185/jtls.v5i3.1268>
- Macken, L., Prou, D., & Tezcan, A. (2020). Quantifying the effect of machine translation in a high-quality human translation production process. In *Informatics* (Vol. 7, No. 2, p. 12). MDPI.
- Mills, J., Birks, M., & Lewis, P. (2014). Narrative research. In *Narrative research* (pp. 161-180). SAGE Publications, Inc., <https://doi.org/10.4135/9781473920163.n10>
- Mirzaeian, V. Reza (2024). The Effect of Artificial Intelligence Generated Translation versus Human Translation on Reading Comprehension of the Speakers of Less Commonly Taught Languages. *Iranian Journal of Applied Language Studies*, 16(1), 63-74. <https://doi.org/10.22111/ijals.2024.47092.2395>
- Mohamed, Y. A., Mohamed, A. H., Kannan, A., Bashir, M., Adiel, M. A., & Elsadig, M. A. (2024). Navigating the Ethical Terrain of AI-Generated Text Tools: A Review. *IEEE Access*, 12, 197061 -197120. <https://doi.org/10.1109/ACCESS.2024.3521945>
- Nida, E. A. (1964). *Toward a science of translating: with special reference to* *Management*, 5(1), 01-11. <https://doi.org/10.37227/JIBM-2021-09-1494>
- Jakobson, R. (1959). On linguistic aspects of translation. In *On translation* (pp. 232-239). Harvard University Press.
- Jaruwatsawat, M., Khiaosen, C., Sriram, W., & Phoowong, S. (2024). EFL Learners' Perspectives on Using AI Translation Applications. *BRU ELT JOURNAL*, 2(3), 252–267. <https://doi.org/10.14456/bej.2024.17>
- Khasawneh, M. A. S., & Al-Amrat, M. G. R. (2023). Evaluating the role of artificial intelligence in advancing translation studies: Insights from experts. *Migration Letters*, 20(S2), 932-943. <https://doi.org/10.5430/jct.v13n2p180>
- Kocabiyyık, H. S. (2022). The Effects of Translation Theories on the Assessment of Translations. *Söylem Filoloji Dergisi*, 7(1), 225-236. <https://doi.org/10.29110/soylemdergi.1076815>
- Kolb, D. A. (2014). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development*. FT Press.
- Kornacki, M., & Pietrzak, P. (2024). *Hybrid Workflows in Translation: Integrating GenAI Into Translator Training*. Taylor & Francis.
- Kruk, M., & Kałużna, A. (2025). Investigating the Role of AI Tools in Enhancing Translation Skills, Emotional Experiences, and Motivation in L2 Learning. *European Journal of Education*, 60(1), e12859. <https://doi.org/10.1111/ejed.12859>
- Kumar, O. (2023). Investigating the impact of artificial intelligence AI and technology in

- Robinson, P. (2010). *Poetry & Translation: The art of the impossible*. Liverpool University Press.
- Ruoqi, S., Yuan, X., & Gochuico, M. T. (2023). Translators and their use of ChatGPT. *Academia Lasalliana Journal of Education and Humanities*, 5(1), 49-59. <https://doi.org/10.55902/PLRU9197>
- Ruwaiza Sasmita, & Tiara Azzahra Marpaung. (2024). Code of Ethics for the use of AI in Translation. *BLAZE: Jurnal Bahasa Dan Sastra Dalam Pendidikan Linguistik dan Pengembangan*, 3(1), 108–119. <https://doi.org/10.59841/blaze.v3i1.2260>
- Sabounchi, M. (2015). The Importance of Knowledge of Culture in Translation: Case Study. *Journal of Foreign Language Research*, 5(2), 333-352. <https://doi.org/10.22059/jflr.2015.62555>
- Santos, S. (2000). *A poetry of two minds*. University of Georgia Press.
- Sasmita, R., & Marpaung, T. A. (2025). Code of ethics for the use of ai in translation. *BLAZE: Jurnal Bahasa dan Sastra dalam Pendidikan Linguistik dan Pengembangan*, 3(1), 108-119. <https://doi.org/10.59841/blaze.v3i1.2260>
- Shahiditabar, M. (2023). “When Persia meets the Caucasus through poetry”: Ashraf of Gilan’s allusion to Mirza Alakbar Sabir during the Iranian constitutional era. *International Journal of Turkish Literature Culture Education (TLCE)*, 12(2), 482-495. <https://doi.org/10.7884/teke.1312740>
- Shahiditabar, M. (2024a). An Intertextual and Crosslinguistic Study of Versified Translation of Poetry. *Translation and Interpreting Research*, 1(2), 78-90. *principles and procedures involved in Bible translating*. Brill Archive.
- Padash, M. and Behjat, H. (2016). Review of advertisement translation problems: offering some solutions. *Journal of Foreign Language Research*, 6(1), 115-130. <https://doi.org/10.22059/jflr.2016.62812>
- Popel, M., Tomkova, M., Tomek, J., Kaiser, Ł., Uszkoreit, J., Bojar, O., & Žabokrtský, Z. (2020). Transforming machine translation: a deep learning system reaches news translation quality comparable to human professionals. *Nature communications*, 11(1), 4381. <https://doi.org/10.1038/s41467-020-18073-9>
- Rai, N., & Thapa, B. (2015). A study on purposive sampling method in research. *Kathmandu School of Law*, 5(1), 8-15. <https://doi.org/10.1186/s13104-019-4156-9>
- Ren, X. (2025). We want but we can’t: measuring EFL translation majors’ intention to use ChatGPT in their translation practice. *Humanities and Social Sciences Communications*, 12(1), 1-11. <https://doi.org/10.1057/s41599-025-04604-6>
- Roberts, K., Dowell, A., & Nie, J. B. (2019). Attempting rigour and replicability in thematic analysis of qualitative research data; a case study of codebook development. *BMC medical research methodology*, 19(1), 1-8. <https://doi.org/10.1186/s12874-019-0707-y>

<https://doi.org/10.1007/s10936-023-09960-5>

Yang, J. (2024). The perception of pre-service English teachers' use of AI translation tools in EFL writing. *The Journal of the Convergence on Culture Technology*, 10(1), 121–128. <https://doi.org/10.17703/JCCT.2024.10.1.121>

Yin, R. K. (2015). *Qualitative research from start to finish*. Guilford publications.

Yu, H., Guo, Y., Yang, H., Zhang, W., & Dong, Y. (2025). Can ChatGPT Revolutionize Language Learning? Unveiling the Power of AI in Multilingual Education Through User Insights and Pedagogical Impact. *European Journal of Education*, 60(1), e12749. <https://doi.org/10.1111/ejed.12749>

Yuxiu, Y. (2024). Application of translation technology based on AI in translation teaching. *Systems and Soft Computing*, 6, 200072. <https://doi.org/10.1016/j.sasc.2024.200072>

Zhai, C., & Wibowo, S. (2023). A systematic review on artificial intelligence dialogue systems for enhancing English as foreign language students' interactional competence in the university. *Computers and Education: Artificial Intelligence*, 4, 100134. <https://doi.org/10.1016/j.caeai.2023.100134>

Zhai, C., Wibowo, S., & Li, L. D. (2024). The effects of over-reliance on AI dialogue systems on students' cognitive abilities: a systematic review. *Smart Learning Environments*, 11(1), 28.

<https://doi.org/10.22054/tir.2024.79944.1026>

Shahiditabar, M. (2024b). Mechanism of poetry translation: A case study of versified translation. *Journal of Foreign Language Research*, 13(4), 613-624. <https://doi.org/10.22059/jflr.2023.361263.1047>

Spall, S. (1998). Peer debriefing in qualitative research: Emerging operational models. *Qualitative inquiry*, 4(2), 280-292. <https://doi.org/10.1177/107780049800400208>

Steiner, D. F., Chen, P. H. C., & Mermel, C. H. (2021). Closing the translation gap: AI applications in digital pathology. *Biochimica et Biophysica Acta (BBA)-Reviews on Cancer*, 1875(1), 188452. <https://doi.org/10.1016/j.bbcan.2020.188452>

Thabet, M. A., & Qadha, A. M. (2024). The Influence of AI-Based Translation Tools on the Translation of Dr. Ghazi Al-Qusaibi's Poetry by Saudi EFL Learners. *مجلة العلوم التربوية و الدراسات الإنسانية* (38), 772-799. <https://doi.org/10.55074/hesj.vi38.1046>

Vaswani, A., Shazeer, N., Parmar, N., Uszkoreit, J., Jones, L., Gomez, A. N., ... & Polosukhin, I. (2017). Attention is all you need. *Advances in neural information processing systems*, 30.

Venuti, L. (2017). *The translator's invisibility: A history of translation*. Routledge.

Wang, Y. (2023). Artificial intelligence technologies in college English translation teaching. *Journal of psycholinguistic research*, 52(5), 1525-1544.

<https://doi.org/10.1186/s40561-024-00316-7>

Zhang, W., Li, A. W., & Wu, C. (2025). University students' perceptions of using generative AI in translation practices. *Instructional Science*, 1-23. <https://doi.org/10.1007/s11251-025-09705-y>

Zhao, W., Huang, S., & Yan, L. (2024, May). ChatGPT and the future of translators: Overview of the application of interactive AI in English translation teaching. In *2024 4th international conference on computer communication and artificial intelligence (CCAI)* (pp. 303-307). IEEE. <https://doi.org/10.1109/CCAI61966.2024.10602989>.

Zuo, Y., Ching, G. S., & Khotsing, R. (2024). The Application of ChatGPT in Literary Translation: A Case Study from Thai to Chinese. In *International Workshop on Learning Technology for Education Challenges* (pp. 332-348). Cham: Springer Nature Switzerland. https://doi.org/10.1007/978-3-031-61678-5_24

ضمیمه‌ها

ضمیمه الف

سؤالات مصاحبه نیمه‌ساختاریافته

۱. تا چه اندازه با ابزارهای هوش مصنوعی مولد مانند چت جی‌پی‌تی در زمینه ترجمه متون ادبی آشنایی دارید؟
۲. به نظر شما، مهم‌ترین مزایا و محدودیت‌های استفاده از چت جی‌پی‌تی برای ترجمه متون ادبی چیست؟
۳. فکر می‌کنید هوش مصنوعی مولد در مقایسه با روش‌های سنتی ترجمه، تا چه حد می‌تواند ظرافت‌های ادبی مانند لحن، سبک، زمینه فرهنگی، جنبه‌های احساسی و غیره را منتقل کند؟

۴. آیا هنگام استفاده از چت جی‌پی‌تی برای ترجمه متون ادبی با چالش مشخصی مواجه شده‌اید؟ اگر بله، می‌توانید مثال بزنید؟

۵. نقش ابزارهای هوش مصنوعی مولد مانند چت جی‌پی‌تی را در آینده ترجمه ادبی چگونه می‌بینید؟ آیا فکر می‌کنید این ابزارها در نهایت می‌توانند جایگزین مترجمان انسانی شوند؟

ضمیمه ب

چهارچوب روایتی

تجربه من با چت جی‌پی‌تی در زمینه ترجمه متون ادبی تا کنون _____ بوده است. اولین بار زمانی با ابزارهایی مانند چت جی‌پی‌تی آشنا شدم که _____ . به نظر من، مهم‌ترین مزیت‌های استفاده از چت جی‌پی‌تی در ترجمه ادبی عبارتند از _____ . البته در این مسیر با چالش‌هایی مانند _____ مواجه شدم که باعث شد احساس _____ داشته باشم. در مقایسه با روش‌های سنتی ترجمه، فکر می‌کنم هوش مصنوعی مولد _____ زیرا _____ . به عنوان مثال، یک بار از چت جی‌پی‌تی برای ترجمه یک متن ادبی استفاده کردم که _____ و این تجربه باعث شد متوجه شوم که _____ . به طور کلی، باور دارم که ابزارهایی مانند چت جی‌پی‌تی می‌توانند نقش مهمی در آینده ترجمه ادبی ایفا کنند، اما همچنین معتقدم که _____ امیدوارم در آینده _____ .